Українська Школа

ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА
В ГЕНЕРАЛЬНІЙ ГУБЕРНІЇ

Річник І

1942

КРАКІВ 1942

Nr. 40043. — Druck. Posp. Krakau.

Українська Школа

часопис українського вчительства
в Генеральному Губернаторстві

Виходить кожного місяця з доручення Головного Відділу Науки і Навчання у Правлінні Генерального Губернаторства за проводом F. Fuhr-a. — Наклад: Burgverlag, Krakau, Annagasse 5. Річно 12 зшитків. Ціна зшитка 2 зол. Вплачувати тільки на конто: „Українська Школа", Кракав, Postscheckamt Warschau № 1.214. — Листування, рукописи й книжки слати на адресу редакції: Krakau, Annagasse 5, Тел. 212-09, або Українського Учительського Обєднання Праці, Krakau, Grünestrasse 26.

Зшиток 1/2 **липень-серпень 1942**

Зміст:

Обгортка кисти В. Баляса

Відповідає: F. Fuhr, Krakau, Aussenring 40.
Друк: „Поспішна Друкарня", Кракав, Райхсштрассе 34.

ЗМІСТ РІЧНИКА I (1942)

Числа перед комою означають зошит часопису. а числа за комою сторінку.

Статті.

Некрологи:

Із розпоряджень шкільної влади.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Випускаємо перше число „Української Школи" — журналу, присвяченого справам українського шкільництва й учительства в Генеральному Губернаторстві. „Українська Школа" це покищо одинокий фаховий і становий учительський часопис, який перебрав на себе обовязок удержувати звязок між широкими колами українського вчительства й допомагати йому в праці над собою і над шкільною молоддю. „Українська Школа" буде обговорювати потреби українського шкільництва взагалі і кожного його роду і типу зокрема, ознайомлювати вчительство з новими проблемами в ділянці навчання й виховання та намічувати нові шляхи виховання свідомого своїх обовязків, активного, високо морального і готового на жертви молодого громадянина, який вмів би відповісти завданням, що їх на нього вкладає теперішня історична хвилина.

Бо часи, в яких живемо, належать до вийняткових в історії. Саме тепер іде змагання за нове обличчя світу. Від висліду боротьби буде залежати, чи на світі запанує справедливий лад і порядок та врятуються цінні культурні надбання. А в тому змаганні за краще завтра українська школа й учитель мають виконати велику, відповідальну роботу.

Перемога героїчної німецької армії й очищення від ворога майже всієї української етнографічної території каже нам сміливо глядіти в майбутнє і зосередити всі наші сили для праці над будовою нового народного життя у всіх його видах. Кожну ділянку народного життя мусимо відбудовувати чи радше будувати від самих основ.

З усіх ділянок народного життя першою і найважнішою є школа, яка має завдання створити нову духову структуру українського громадянина. Школа має бути тією підвалиною, на якій опреться будова цілого народного життя.

Умови, серед яких приходиться українському вчителеві вести шкільну працю, важкі, бо тільки що підготовляються учительські сили, програми навчання, шкільні підручники, научні засоби, педагогічна література і т. ін.

Одначе, не зважаючи на всі трудноші, українське учительство виявило дотепер в організації рідного шкільництва багато енергії та зрозуміння. Завдяки прихильній поставі до українських культурних потреб державної, зокрема шкільної влади, та завдяки збірному зусиллю українського вчительства при допомозі громадянських чинників — наші землі покрилися густою мережею українських шкіл, народних і фахових, та дошкілля, зорганізовано державні гімназії і вчительські семинарі. Українське Видавництво підготовляє найконечніші шкільні підручники. Все ж таки те все, що зроблено, це лише мала дробина праці, яка стоїть перед нами.

Бажаючи піти українським культурним змаганням назустріч, Правління Генерального Губернаторства — Головний Відділ Внутрішнього Управління і Головний Відділ Науки і Навчання — дозволили на станове обєднання українського вчительства п. н. „Українське Учительське Обєднання Праці", а Головний Відділ Науки і Навчання видає місячник „Українська Школа" при його співпраці.

Згідно з теперішніми вимогами шкільної влади й потребами української школи та вчительства намічена програма журналу покищо така:

1. вказання на важніші розпорядки шкільної влади,
2. статті на поточні актуальні теми та програмові,
3. педагогічні й дидактичні проблеми,
4. програми й методи навчання в окремих типах і родах шкіл і в дошкіллі,
5. праця учителя поза школою,
6. станові справи українського вчительства,
7. огляд життя українського шкільництва й учительства,
8. фейлетони,
9. бібліографія і рецензії,
10. різні вісті.

Програма „Української Школи" так подумана, щоб брала під увагу потреби не лише українського шкільництва, але й усіх, хто працює над вихованням молоді взагалі, або цим цікавиться.

Бажаємо, щоб „Українська Школа" була дзеркалом нашої шкільної й виховної праці, потреб шкільництва й виховання, його успіхів і перепон, щоб подавала способи і засоби, як їх усунути й побороти.

Тому й просимо товаришів-учителів ставати в ряди співпрацівників і кореспондентів та присилати до „Української Школи" інформаційний матеріял з обсягу актуальних, поточних і життєвих справ та праці на місцях.

Зокрема запрошуємо до співпраці українських письменників, педагогів і суспільних діячів.

Маємо повну надію, що при співпраці усіх наших виховників „Українська Школа" сповнить своє завдання.

Маємо надію, що „Українська Школа" найдеться в бібліотеці кожної школи, кожного Українського Освітнього Товариства, в руках кожного вчителя й виховника, священика і дбайливого батька, як взагалі всіх тих, що намагаються здійснити сучасні виховні ідеали.

Редакція

Якщо дитина мусить знати й учитися більше, як її батько може її навчити, то вчитель мусить так вплести свою співдію у батькову працю, як ткач вплітає квітку в цілий кусник тканини.

Пестальоцці в „Schweizerblatt" 1783.

Петро Ісаїв

УЧИТЕЛЬ - ВИХОВНИК

Коли обмірковувати виховні методи, то безсумніву найважніший виховний засіб — це сам учитель, його особовість та індивідуальність.

Кожний учитель, щоб могти виховувати, мусить сам бути вихований. Він може виховати засадничо таку особовість, якою він сам є, якщо тут не заважать інші учителі, дім, середовище чи вроджені психічні заложення. Учитель мусить мати що давати молоді. Він сам мусить пройнятися ідеалізмом, що органічно виростає з глибини його душі. Душа доброго вчителя напружена, настроєна на вищий тон життя, наснажена ідеалами й силою духа, що промінює від нього і діє навіть підсвідомо на молодь. Ніяке слово вчителя не є виховне, якщо воно не випливає з його глибокого переконання, чи захоплення, якщо він у житті сам його не придержується. Криза сучасного виховання — це в першій черзі криза виховників. Наскільки людина вірить сама в себе, настільки й інші вірять у неї. Учитель виховує передусім своїм власним прикладом і зразком. Справжній мистець школи — це водночас і мистець життя.

„Ваша наука: це приклад Вашого життя, і якщо ви говоритимете слова мудрости, тоді серця слухачів захопить приневольна сила вашої пережитої віри” — ось короткі, але такі вимовні і правдиві слова Бальдура фон Шіраха, довголітнього провідника „Гітлер-юґенд”, цієї відомої німецької виховної організації (див. його Revolution der Erziehung, München, 1939, стор. 125).

Тільки дійсна особовість учителя має справжній виховний вплив. Особовість і виховне діяння з собою нерозривно звязані. Така особовість здобуде собі авреолю поваги й авторитету у молоді, авторитету, що його важко буде захитати. Без викликання глибокої пошани і захоплення для вищих ідеалів серед молоді, годі подумати собі виховання, таксамо, як і вище людське буття. Тільки таким способом можна розбудити в молоді приспані здібнощі і таланти.

Особовість доброго вчителя відзначається звичайно й виховною інтуїцією, він має, так сказати б, педагогічну іскру Добрий учитель

має замилування до свого звання, він любить молодь і школу, нею живе. Про неї думає не тільки в школі. Його думка працює в кожній вільній хвилині над способами підтягнення молоді на вищий рівень духовости, обсервує молодь, досліджує її психіку, думає над її хибами та їх усуненням. Він користає з кожної нагоди, де міг би довідатись щось нове з виховної чи наукової ділянки та застосувати у своїй практиці. Його думка, так сказати б, постійно горить у напрямі виховних життєвих ідеалів.

Якщо це правда, що молодість міряється не роками, тільки життєвою поставою, психічним наставленням, світосприйманням, то добрий учитель є все молодий. Духова молодість супроводить його від колиски аж до смерти. Такий учитель стає несамохіть провідником молоді. Молодечі душі, згуртовані довкруги такого виховника, творять справжню духову спільноту, вищу і шляхетнішу, як та, що повстає для виконання праці, для спільного діла. Очевидно, така спільнота може поглибитися і зміцнитися ще й спільною ідеологією. Засоби тут — це не примус і карність, сперті на зовнішнім авторитеті, а тільки любов і глибока пошана. Ціль тут — це розвиток усіх життєвих сил у кожного члена духової спільноти, поконання всіх злих психічних комплексів, що сковують душу.

Яким саме способом велика особовість учителя діє на молодь, годі докладно схопити; мабуть свідомо й підсвідомо. Молодь глибоко шанує його, цінить, любить і має довіря до нього, а через те починає учителя в усьому наслідувати й перебирати від нього не тільки погляди й життєві засади, але спосіб життя та звички. Тимто й живий приклад учителя дуже важний. Важне не тільки те, що молодь в учителя бачить у школі і в приватному житті, але й що довідується про нього.

Відчуваючи глибоку пошану, довіря, чи любов до виховника, молодь соромиться своїх злих учинків перед ним. А що зле, недобре, неморальне в очах глибоко шанованого вчителя, те відчуває молодь як справжнє зло в своїй суті — перед Богом і людьми. Направду це післанник неба — такий учитель, що сором перед ним, а не страх і кара — стримує молодь від злих учинків чи поступків. Коли один учень у клясі подав думку зручно і дотепно обманити шанованого вчителя, інші учні відповіли: „Ні, це направду нечесно було б обманювати професора Н. Н.!" Ось зразок, як діє справжня особовість виховника на вихованця.

Великий учитель залишається для учня учителем на ціле життя. Його вплив не обмежується тільки до шкільного віку, а виходить далеко поза шкільні мури. Постать доброго вчителя залишається в уяві учня на ціле життя, остерігає і зупиняє перед злими вчинками.Що сказав би на це мій учитель? — думає нераз в дозрілому віці учень перед якимсь рішенням, бачить в уяві вияв учителевого незадовілля, а інколи появиться соромливий румянець на обличчі колишнього учня.

Один державний муж, що на нього великий виховний вплив мала його мати, пише у своїх споминах, що в пізнішому житті, по її смерті, навіть перед державними рішеннями, запитував себе, що сказала б на те мати, і відповідно до цього поступав. Такий меншбільш вплив, як та мати, має кожний справжній виховник.

Можливо, що ще і іншим способом, підсвідомим, має вплив добрий виховник, створюючи відповідну виховну атмосферу.

Щораз частіше говориться сьогодні, навіть у науці, про суґестію, телепатію, флюїд, промені людської думки, що тут є може не без значення.

Коли вдарити у клявіш фортепіяну і викликати його звук, відізветься і струна скрипки, настроєна на той сам тон. Струна дрижить і тихо грає. Чи ж голос душі виховника, настроєної на високі тони, не порушить таких же духових струн у молодця і не приневолить їх заграти зворушливу пісню шляхетних учинків?

Проблема доброго виховання це безсумніву в першій черзі питання добрих учителів.

Довго сам учись, якщо хочеш учить других. У всіх науках і мистецтвах плодом є правильна практика. А ти, проповідуючи слово правди Божої, закріплюй його чудесеми непорочного життя. Годі збудувати словом, якщо те ж саме зруйнують ділом.

Г. Сковорода

Я. Кузьмів, Львів

ШКОЛА — СЕЛО — УЧИТЕЛЬ

(Молодим учителям думок декілька)

Українська школа в минулому

Що український народ завжди бажав своєї школи, школи близької йому змістом і духом, що він за неї зводив довгі бої і поклав значні жертви, цього не треба і пригадувати. Не треба теж пригадувати і того, що вороги українського народу старалися знищити в першу чергу українську школу.

Ще в 17 ст. чужинці, що подорожували по Україні, відмічували загальну грамотність населення, зокрема підкреслювали грамотність жіноцтва. В половині 18 ст. в самій Гетьманщині було понад 1000 народних шкіл. (Див. С. Сірополко: Історія освіти на Україні, Львів, 1937, стор. 59—60). Що школа ще тоді була явищем загальним, слідно з даних хоч би для одної Ніженщини, де в 1747 р. було 3 міста, 14 містечок, 167 сіл, 15 хуторів і три слобідки, а в них разом 217 шкіл; тобто для 202 осель 217 шкіл. З хвилиною ж, коли Росія закріпилась на цих землях, кількість шкіл катастрофально поменшала.

Подібно в західно-українських землях, що в тому часі належали до Польщі, відома Едукаційна Комісія, проводячи свою реформу шкільництва, видала 1789 р. розпорядження закрити всі українські церковні школи та зліквідувати всі інші школи української мови; цим способом ліквідовано 18 шкіл, в тому 8 чисто українських (там же стор. 41—42). Знищивши те, що було, не створивши нічого нового, реформа Едукаційної Комісії залишила по собі порожнечу. Таку ж порожнечу лишила по собі реформа Катерини II., після якої в 1813 р. на терені 6 губерній, на які поділено Україну, було аж 40 повітових і 61 приходських шкіл; 1856 р. було початкових шкіл уже 1151, але... російських. В 1898 р. на українських землях під московською займанщиною було вже 2845 шкіл, очевидно російських, при чому одна школа припадала на 1800—8100 душ населення, а відсоток грамотних хитався від 9,4 до 16,4! (Див. там же стор. 99, 104—5 і 113—15). Зовсім інакше було в тих українських землях, які після розвалу старої Польщі перейшли під австрійське панування. В перших десятках літ українське шкільництво всіх

типів швидко й помітно зростало і коло 1870 р. дійшло до приблизно 800 українських шкіл. Коли ж у тому часі адміністрація в Галичині перейшла в польські руки, шкільництво, правда, все ще кількісно зростало, але почався неприродний приріст польських і т. зв. двомовних шкіл, зокрема ж непропорціональний приплив польських учителів. А проте в 1910 р. на 5.760 учнів народних шкіл припадало приблизно 3000 українців. Ще навіть у 1919 р. було 3607 українських народних шкіл. Обчислені на денаціоналізацію шкільні реформи поверзайської Польщі знищили все, що українці здобули за австрійського правління, і довели до того, що в 1939 р. залишилось було ледве 139 народних шкіл з українською мовою навчання (переважно 1 і 2 клясових) на 2731 шкіл з польською мовою навчання і 2198 двомовних (утраквістичних) і інших (німецьких, німецько-польських і т. п.) в суті теж чисто польських шкіл — 93! За даними офіційної статистики з 1931 р. українці творили на тих теренах 61,3% населення, для якого проте було тільки 8,3% шкіл і 2607 (19,3%) учителів української народности. (Див. „Учительське Слово”, 1939, ч. 6, стор. 75—6, ч. 8, стор. 102 і 104). 1. жовтня 1937 р. було зайнятих у державних народних школах у Галичині 14.166 учителів, у тому: 10.808 (80%) польської, 2.607 (19,3%) української, 2 німецької, 79 жидівської та 1 іншої народностей. Чужа мова навчання в народних школах, чужонаціональні вчителі, яким на освіті українських дітей не залежало, все це довело до того, що ще в 1931 р. в Галичині було 34,51% неграмотних. (Там же, 1938 р., ч. 1., стор. 8).

Більшовики в часі інвазії 1939—41 рр., щоправда, старалися цей стан „направити”, але, хоч формально кількість шкіл з українською мовою навчання помітно зросла, проте своїм змістом, духом і складом вчительства — ці школи були не зовсім українські.

Щойно після того, як переможна Німеччина звільнила Галичину від більшовицької окупації, почалася організація шкіл за єдино правильним принципом: для українських дітей українська школа з українським учителем. Усюди, де є хоч 40 дітей в шкільному віці, німецька влада організує народну школу. Так зорганізовано поверх 3000 українських шкіл з українською мовою навчання і обсаджено ці школи тільки учителями української національности. А вже передтим, перед вибухом німецько-більшовицької війни, зорганізовано на рубіжжях українських земель (Лемківщині, Посянні, Холмщині

і Підляшші) в давному ГГ 914 українських шкіл. Отже разом около 4000 шкіл. Стан, якого досі ще не було.

З другого боку тут і виявилися деякі труднощі. Попередні володарі країни, зокрема в рр. 1919—1939, маючи на меті знищити українське народне шкільництво, різними способами старалися припинити доплив молодих українців до вчительського звання. Тому сьогодні недостає українців-учителів. За згодою німецької влади працює сьогодні в народній школі в характері помічних учителів багато таких, які, хоч ще до 1939 р. закінчили вчительські семинарі, але не мали досі змоги працювати в школі, чи інших, що не осягнули ще повних учительських кваліфікацій. Всім їм у праці в школі доводиться переборювати немалі труднощі. До того ж це час війни і всі зусилля країни спрямовані на те, щоб забезпечити фронт у все необхідне й довести війну до переможного закінчення.

Ясне, що нефахові учителі у складних обставинах военного часу, коли йде вирішальний бій за: „бути або не бути", зустрічають у шкільній праці, а ще більше в умовинах села, поважні труднощі.

Праця в сучасному

Українське село, яке так довго ждало української школи, ставиться до неї дуже прихильно. Якщо бувають де відхилення, так причин того треба шукати передовсім у залишках і помилках минулого і, нерідко, в малій підготові до практичної діяльности деяких молодих учителів.

В рамках короткої статті важко подати якісь вичерпні поради тим учителям, що їм вони необхідні. На сьогодні — декілька найзагальніших порад і думок для призадуми молодим учителям для того, щоб допомогти їм у їхній праці в школі, на яку українське громадянство так довго ждало, і до якої ставить свої ще й не малі вимоги. Праця вчителя ніколи не була легка; навпаки — це звання, яке від того, хто його виконує, вимагає непересічних прикмет духа, вимагає довшої підготови, широкого знання, досвіду і передовсім замилування. Оцінюють у нас звичайно працю вчителя на основі його праці поза школою, на основі всього, чого хто тільки хоче; лише не на основі його праці в школі. Тимчасом основне завдання вчителя — розвивати духа і тіло дитини, впливати на її майбутній моральний устрій — це таке важне й відповідальне завдання, що воно вистачає за всі інші. Правда, виконати його може вчитель тільки тоді, коли він не відгородиться муром від довкілля. Не буде добрим

учителем той, хто механічно виконує свою роботу тільки в клясі. Не буде добрим і той, хто в клясі буває тільки тілом, думки ж його ширяють світом широким. Ні! Правда по середині. Основне завдання вчителя — виховувати й навчати молоде покоління, але ж бо й широке поле суспільної позашкільної праці серед батьків не може йому бути чуже. Постійний контакт з батьками, це теж могутня зброя вчителя. Отак він працює не тільки з дітьми для дітей, але й для населення і в цей спосіб звязує його з собою.

Розгляньмо ці справи подрібніше.

П р а ц я в к л я с і не може зводитися до того, щоб механічно навантажити дитячі голівки всілякими відомостями. Це безумовно теж потрібне, але не вистачальне. Польська школа з її безконечними „гутірками" і „святами" не багато могла дати українській дитині. Не більше могла дати й большевицька з її памятево-формальним „виковуванням" правил і бездушними „диктантами". Тимчасом, хто тільки уважно приглянеться нашому селу, не може не признати, що йому потрібна добра школа, яка допомогла б дитині розвинути ум, дала їй основні відомості, навчила систематично і точно працювати, ублагороднювати й опановувати почування, сталити характери. Коротко: навчила менше балакати, менше святкувати, за те доцільно й систематично працювати, підпорядковувати своє „я" вищим, загальним вимогам. Тут слід покласти велику вагу на добрі методи праці. Від учителя вимагається основного знання, передумання матеріялу, доброго методичного охоплення, щоб не попадав у сухий вербалізм. Побіч доброї методи все навчання повинно бути пронизане виховною думкою; це повинно бути в и х о в н е н а в ч а н н я. Всі відомості мають вартість тоді і тільки тоді, коли вони розвивають ум, волю, характер дитини. І в тому напрямку ще майже все треба зробити. Тому тут праця вчителя не може обмежитися до праці в годинах, визначених поділом годин. Пізнання ближчого і дальшого довкілля, його природи та історичних памяток, спорт, гуртки молоді, опіка над молоддю, що закінчила школу, керування лектурою — це все в межах поділу годин не зміститься. Не зміститься теж основне призвичаєння до особистої чистоти; не обійдеться тут без тісної співпраці з батьками, з цілим довкіллям.

Праця вчителя н а д с е л о м повинна мати два головні напрямки: а) господарський і б) культурно-освітній. Зокрема перший напрямок сьогодні незвичайно важний. Здебільшого вчитель не буде тут безпосереднім керівником роботи, на це є фахові люди, але його за-

вдання ширити свідомість цих справ, підготовляти ґрунт для праці фахівців. Економічне піднесення села — одне з перших завдань і щойно на цій основі можна будувати тривко все інше.

Але економічне піднесення села мусить іти одночасно з відповідною освітньою працею. Темних, забобонних, легковірних, неосвічених людей не легко переконати, намовити до нового способу праці, зокрема, коли при тому треба доложити рук, треба перебороти не один віками вкорінений пересуд. І в культурно-освітній ділянці — для вчителя відкривається широке поле праці. Тільки що тут не дуже навязувати б до традиційних уже довоєнних метод праці. Вистави, фестини, „свята" з різних нагод, а то й без нагод — все це тільки засоби до цілі, а не сама ціль. А про те дуже часто забувають. Читайте сьогоднішні часописи. а знайдете там вістки з місць про різні вистави, концерти, роковини, свята, гучні весілля, тощо, але село, як потапало осінню в болоті, так і досі потапає, нікому рівчаків повикопувати, влітку воно тоне в хабаззі — нікому його винищити, громадські будинки (і школи) обідрані і брудні — нічим давні коршми, село на переднівку нарікає на недостачу харчових засобів, але всю осінь і зиму воно до безтями вимінювало їх за жидівські лашки і рапуття, і на момент не думаючи про майбутнє; поставте ухо й прислухайтесь: село аж гуде різними сплітками, чутками і „найдостовірнішими" відомостями, в яких одна одній суперечить, одна більш неймовірна, більш безглузда за другу! Тільки на тлі легковірности, темноти, безкритичности можуть такі чутки поширюватись. Поведіть свою освітню працю в школі й поза школою так, щоб збільшувати й поширювати знання, виробляти критицизм, нагострювати ум, розвивати тривкі почування, скріпляти віру в слушну справу, спиратись на фактах дійсности, а не будувати домиків на льоду — ось і те, що в ділянці освітньої праці найважніше.

Але... щоб те все, про що саме сказано, виконати, мусить учитель з усіх сил працювати над собою. „З порожнього не наллєш" — каже народна пословиця. Тут не поможе викрут: не знав ,забув, нас того в школі не вчили, ми того не розуміємо. Те, що дає школа, і що ми зі школи винесли, це далеко не кінець, це тільки вказівки, як і в якому напрямку дальше добувати знання. Дійсні і тривкі відомості здобувається щойно самоосвітою, безупинною працею над собою. Щоб здобути вплив і пошану громади, мусить учитель визначатися криштальним характером і широким знанням. На нього дивляться очі молодших і старших гро-

мадян, які кожний невідповідний крок вмить вичувають і суворо осуджують. В учителя не сміє бути недотягнень. Усе, що він скаже або зробить, мусить бути відповідно до його сил досконале. Учитель, що обмежиться тільки до відомостей, які виніс із школи, забуває їх поволі, разміную на дрібну монету і... кінчає на тому матеріялі, яким оперує із своїми учнями; за якийсь час зрівняється з ними. А тоді... балакає і оповідає дітям побрехеньки, з яких ціле село сміється. З тією хвилиною він перестає бути вчителем — світочем, асимілюється до села; замість підтягати його вгору, знижується до нього. Перестає бути вчителем у повному розумінні слова, не опановує ситуації і не керує життям села.

А вчитель на селі має бути всім! До нього прийде село з усіма своїми справами, і він повинен шукати можливостей, щоб обслужити село в тому всьому, чим воно живе, і життя та побут скерувати на властивий шлях. Тому вчитель мусить безупинно вчитися, здобувати і поширювати свій досвід, щоб у всіх випадках дати собі раду. Вимога поширювати й поглиблювати своє знання, і загальне і фахове, ще більше відноситься до молодих учителів; адже їх обовязок відповідно до своїх сил якнайкраще виконати ті завдання, які тепер стоять перед школою.

Як ви здобудете можливо широке загальне і фахове знання, як своєю працею завоюєте собі серед дітей і батьків довіря, пошану й авторитет, як ви, школа і село, зіллєтеся в одну нерозривну цілість, тоді знайдете глибоке задовілля в своїй праці, відчуєте, що ви не зайва людина в селі. Не будете на своєму шляху самітні. Прочитайте біографію великого основоположника сучасної народної школи — Пестальоцці, а зрозумієте, як невпинно і послідовно поччерез невдачі, помилки і розчарування він прямував до своєї мети, розбиваючи упередження і недовіря, здобуваючи поволі признання й авторитет. Вчитуйтесь у біографію невтомного борця за українську школу в умовинах царської Росії — Бориса Грінченка, а пізнаєте, в яких умовинах приходилось йому працювати, здобувати серця дітей і довіря батьків. Пізнайте це — а знайдете правильний шлях, щоб не розчарувати населення і дітей, що так довго ждали на українську школу.

Коли вчитель хоче освічувати народ, то він повинен його знати добре й не цуратися його. Тоді вчитель не буде сидіти одиноким на селі і не удурів з нічого робити.

Б. Грінченко

М. Пастернакова

ЗАВДАННЯ Й ОСНОВИ ПРАЦІ В ДИТЯЧИХ САДКАХ

Перед нами велике й відповідальне завдання: виховати здорове покоління, створити нову людину, яка на згарищах і руїнах старого світу започаткує нове, краще життя. І може ще ніколи справа виховання дітей, зокрема в дошкільному віці, не була така актуальна, може ще ніколи діти не були для держави й громадянства такі дорогі, як саме в сучасний мент, коли стоїмо на грані нового життя. Коли хочемо суспільності дати тривку основу, зачнімо працю від дошкільного виховання. Бо все те, що в людині міцне й тривке, що коренем сягає в глибину душі, те все набула вона в ранньому дитинстві, в часі помітно інтенсивного фізичного й духового зростання.

На цей бурхливий період невгамованого зацікавлення й запитань, вільної, нічим не скованої уяви, визначні педагоги й дослідники життя дитини в її ранньому віці звертають величезну увагу та присвячують йому свої науково-дослідчі праці. В більшості заявляються вони за гуртовим дошкільним вихованням, яке має стільки прецікавих засобів, що так привабливо й непомітно розвивають духові й фізичні сили дитини. Батьки здебільшого не мають відповідної підготови до виховної праці і їхній авторитет звичайно заслабий. Батьківська любов перетворюється часто в сентиментальність, а свобода дітей у сваволю. Діти в сімї бувають або цілковито підлеглі впливам дорослих, або панують над ними.

В гурті ровесників в дошкіллі дитина почуває себе рівною серед рівних і це почування будить у ній активність та ініціятиву, які помагають заняти їй в гурті певне місце. Гуртове життя в дошкільних установах побудоване на вродженій життєрадісності дітей, на їх активності, на глибокій та тонкій аналізі дитячої істоти, якою відкривається в дітях їх індивідуальні цінноці, помагається їм виявити та вдосконалювати себе.

Ще й інші психічні особливості дошкільної дитини, як прагнення емоційних переживань, що проявляється в постійному шуканні все нових ситуацій — джерела нових вражінь, як гін до самостійности, що часто виливається в особливі форми поведінки дитини, далі нахил до наслідування — ця могутня сила в процесі формування особовости — і багато інших рис малої дитини, які в сімейному вихо-

ванні не мають змоги оформитися, в гуртовому вихованні в дитячому садку находять великі можливості правильного розвитку.

На місце давнього вузького методичного шаблону у виховній праці в наших дитячих садках прийшли нові, широкі погляди на справу всебічного розвитку дошкільної дитини. В центрі всієї виховної праці в садках покладено: піклуватися здоровям дітей, зміцнювати та гартувати дитячий організм, який в дошкільному віці особливо вимагає пильного догляду. Гігієнічні умови приміщення, зразкова чистота, раціональний харч, обовязковий денний сон, максимальне перебування на вільному повітрі, рухові гри та фізичні вправи — це засоби, що кладуть тривкі основи під здоровя людини.

Перебуває людина на свіжому повітрі, так це заставляє її до руху й гри, цієї невідлучної подруги раннього дитинства. Це й основа всієї виховної праці в дитячому садку. Скільки в цих грах фантазії, творчої вигадки, який різнобарвний світ!

Граючись, дитина непомітно розвиває свою спостережливість, память, ознайомлюється ступнево з життям. У грі вона виявляє себе щиріше й повніше, як в інших заняттях.

Гри в дитячих садках незвичайно різноманітні. Найбільше властиві дошкільній дитині творчі гри, в яких вона відтворює довколишнє життя, вживається в різні ролі. Сміливість і зорганізованість у дітей виробляють гри з визначеними правилами. Зовсім інакше значення мають дидактичні гри, що в цікавій ігровій формі ознайомлюють дитину з назвами предметів, учать уважно спостерігати та робити логічні висновки. Іграшки та ігровий матеріял мають велике значення для збагачення змісту ігор і розваг та розвитку дитячих вигадів.

Гри й розваги дітей вимагають, щоб виховниця пильно стежила за ними й керувала ними, а часто й сама включалася у цікаву гру, що її діти розпочали. Одначе не треба розуміти це так, що дитячі гри й забави стають дітям щойно тоді цікаві, як відійметься всі трудноці і все те, що вимагає зусилля. Не треба прагнути за всяку ціну забезпечити дитині все заздалегідь, бо тоді не залишилося б багато місця для проявлення її активности, не розвивалася б зовсім її самостійність. Не слід влегшувати дитині її працю, не слід створювати їй

штучну атмосферу, бо сама тільки радість і розвага не виробляють характеру людини.

Багато радости, сміху, бадьорого настрою вносить у життя дитячого садка музика, пісні, розваги, ритміка (рухи під музику) й таночки, що в програмі занять мають передове місце.

Дитячі малюнки, ліплення в глині, витинання, будівництво, виріб іграшок-саморібок та другі ручні праці з іншим матеріялом дають великі можливості для розвитку дитячої творчости, а водночас виховують трудові звички та повагу й інтерес до праці. Це мов малі віконця до душі дитини, цінне доповнення до спостережень різноманітних проявів дитини. Оте все помагає індивідуально підходити до дитини у виховній праці. Зміст дитячої творчости говорить про ступінь її духового розвитку, мистецький смак, орієнтацію в світі барв і форм.

Та завдання дитячого садка не тільки в тому, щоб розвинути фізичні сили, здібності й нахили дітей, але теж задоволити їх зростальну допитливість і зацікавлення. Скільки ж то неспокійних „чому" і „чого" стоїть перед дитиною дошкільного віку, коли її очі з настирливою цікавістю вдивляються в навколишній світ. Тому й необхідно дати їй в часі ігор і розваг теж елементарне знання, не обмежуючися при цьому тільки до показового матеріялу, тобто до картин чи іграшок, та можливість безпосередніх спостережень.

Знайомство з природою, її краса, прецікавий рослинний і тваринний світ — це джерело сильних вражінь і переживань не тільки в дорослих людей, але в значно більшій мірі в малої дітвори. Що частіше діти перебувають серед природи, тим багатіша стає їх творчість. Найбільше люблять діти казки, вірші, пісні, інсценізації, звязані з життям і з явищами природи. Мистецькі оповідання, розмови, гутірки, спершу несмілива, а далі тісна дружба дитини з ілюстрованою книжечкою — мають великий вплив на інтелектуальне зростання дитини. Це чудові засоби розвитку її культурної мови.
В дитячому садку можуть теж і релігійні почування дитини повніше виявитись і закріпитись. Не слід перевантажувати ум малої дитини надмірно складними уявленнями, але дати їй нагоду брати активну участь в релігійних обрядах, які приваблюють її своєю таємничістю і красою. Ми бачили, з яким радісним хвилюванням готуються діти до Свят-вечора, як радіють ялинкою і маленьким Ісу-

сом, що лежить у вертепі на сіні, з якою напруженою увагою слідкують за відправою при Водохрещах, держачи цупко в маленьких руках горіючу свічку, якою поезією охоплює навіть малу дошкільну дитину Великодня Ніч, коли Ісус воскресає з гробу і з ним радіє вся весняна природа, а далі Зелені Свята, коли діти складають вязанки квітів на стрілецьких могилах, Івана Купала і Спаса. Всі ці свята розвивають поруч релігійних також національні почування, врізуються глибоко в память і душу дитини, де ясним спомином ворушаться навіть у пізньому віці. Ось на такому барвистому етнографічному тлі ніжною мережкою зацвітають майстерно й непомітно релігійно-національні почування дитини. А що в ці святкові дні діти бачать довкруги народний одяг, народні вишивки, кераміку, килими тощо, які в усьому довкіллі створюють рідну атмосферу, то такі свята дають дітям поруч виховних моментів теж багато естетичних зворушень.

Та щоб повністю досягти успіхів у виховній праці, треба встановити тісний звязок дитячого садка і сімї. Бо дитина виховується не тільки в дитячому садку, але і вдома, де вона проводить велику частину життя. Дитячий садок і сімя повинні керуватися в своїй виховній праці тими самими правилами й засобами, щоб повести одностайно і дружньо спільну працю, найти єдину лінію виховання. Що вище піднесеться свідомість батьків і виховників, їхнє знання й досвід у цій ділянці, тим видатніші будуть осяги дошкільного виховання.

Володимир Полянський

ПРАЦЯ В ЛУЧЕНИХ КЛЯСАХ НАРОДНОЇ ШКОЛИ

Живемо в новій дійсності. Твориться нова школа, яка має відповідати цій дійсності. Ця школа має відповідати також національним потребам поодиноких народів, в цьому і нашого народу.

На широких землях, заселених українцями, повстають все нові школи, передусім народні школи. В кожному селі, де тільки знайдеться хоч би 40 українських дітей у шкільному віці, — відкривається українська народна школа. Залежно від кількости учнів у школі приділюється відповідну кількість учителів. І так повстають одно-, дво- і більше клясові школи. Звичайно скільки вчителів — стільки клясова школа. 7-клясова школа може мати й більше вчителів. Такі 7 клясові школи повстають здебільшого в більших центрах, найчастіше в містах.

Одно й дво-клясові школи звісні під назвою шкіл І ступеня. Три й чотири клясові — II ступеня,, а пять і вище-клясові — III ступеня. Школи І і II ступеня бувають переважно по селах; дехто називає їх сільськими школами.

В таких школах один учитель учить дві, три або й більше кляс (відділів) разом одночасно. Однак покищо типи сільських шкіл спираються на напрямних програми 7 клясових народних шкіл і мають в основі подати те саме знання, що дає їх 7-клясова школа.

Це не легка справа, бо як уже сказано, праця відбувається здебільша в лучених клясах. Ця праця вимагає від учителя основного знання й великого досвіду. В таких школах повинні вчити найкращі педагоги. Однак не все воно так буває. Тепер, коли повстали тисячі українських народних шкіл, виявилося, що ми не маємо такої кількости кваліфікованих учителів. По-перше, — займанці не допускали українців творити потрібні учительські кадри, а тим учителям, що були, відмовляли посад в українських селах, по-друге, багато вчителів, звичайно активних народних провідників, знищено фізично по тюрмах та на засланнях. Багато з тих, що осталися при житті, переселюються у міста, а на села висилають некваліфікованих допоміжних учителів, що не мають будьякої педагогічної підготови

ні досвіду. Цим молодим вчителям треба було б наперед практикувати в міських школах, в яких один учитель учить у нижчих клясах тільки одну клясу і щойно тоді, відбувши під добрим керівництвом практику й ознайомившись основно з методикою навчання, переходити в нижче зорганізовані школи, де треба вчити дві й більше кляс одночасно.

Але того, що зараз є і покищо мусить бути, не зміниться в короткому часі і молоді вчителі мусять набирати знання й педагогічного досвіду від своїх старших товаришів на методичних обєднаннях, показових лекціях, а передовсім шляхом самоосвіти, вчитуючись пильно в педагогічну літературу.

Захоплення вчительською працею, що таке помітне в молодих учителів, — це запорука, що вони всі початкові труднощі поборють і станут зразковими вчителями.

І до них моє слово.

Завдання цієї статті вузьке. Годі ж у ній дати повний виклад про працю вчителя в лучених клясах у всіх її видах; це ж був би цілий підручник і його підготовляється. Мета цієї статті — виявнити, в чому суть такої праці, і порадити, як організувати роботу в лучених клясах.

Залишаємо на боці обговорення проблеми середовища праці і особи вчителя, хоч це має великий вплив на працю вчителя взагалі, бо діти — це відбиття середовища, серед якого живуть. Кожний учитель, зокрема новик в учительській праці, мусить пізнати середовище, терен праці у всіх його складних проявах, мусить пізнати його світла й тіні, мусить уміти поставитися критично також і до своєї власної особи. Коли вчитель не почуває в собі покликання до вчительського звання, коли його світогляд не має ідеологічної основи, то краще не братися йому за це діло: стане він тільки шкідником у ділянці виховання молодого покоління нашого народу.

Що найсутніше в одночасній роботі вчителя з двома або трьома клясами?

Перша основна особливість такої сполученої праці — це те, що вчителеві доводиться впродовж 45 хвилин організувати навчально-

виховний процес у двох або й більше клясах, часто з різних предметів навчання.

З цього випливає друга особливість: самостійна тиха праця учнів деяких кляс, незайнятих голосною наукою (тиха й голосна наука).

Розяснім вперед проблєму т. зв. „тихої науки", „тихого зайняття", а по суті, — за найновішим ставленням цього питання — справу самостійної праці учнів.

Цю справу докладно обговорює невеличка, але дуже змістовна книжечка — Dr. Josef Adelmann: Möglichkeiten autodidaktischer Stillarbeit. Auf neuen Wegen, Heft XIX, Alwin Huhle, Dresden — Seiten 39.*

Автор підкреслює основні помилки, що роблять учителі в часі т. зв. „тихих зайнять". Йому йде про цілковиту переміну поняття тихої науки, про її цілковиту практичну перебудову. З нової точки погляду оцінює її дидактичний змисл та її виховну ролю. Не тихе зайняття, але тиха праця.

Що ж бачимо ще тепер у багатьох школах.

Тихе зайняття— це тільки засіб вдержати лад у клясовому гурті, щоб виповнити чимось час тієї групи учнів, що не занята безпосередньою наукою під безпосереднім проводом учителя, щоб вона не гомоніла, не счиняла метушні та не заважала вчителеві й іншій групі дітей, зайнятій голосною наукою, безперебійно працювати. Так, на жаль, розуміє цю тиху працю багато вчителів, і, щоб мати спокій, завдають вони учням механічні вправи, наказують багато, але бездушно писати чи списувати з книжки або з памяті, вивчати або закріплювати, „відтворювати", взагалі пасивно витрачати час і сили.

Так чим повинна бути „тиха праця"?

Д-р Адельман відповідає: Тихе навчання повинно давати учневі більше, як безпосереднє голосне навчання, воно — основа роботи в нижче організованій школі, на ньому спирається головний процес науки.

*) В останнім часі появилося кілька нових дуже цінних книжок на ту тему, які обговоримо в чергових зшитках. *Ред.*

Тиха праця в цьому новому вигляді тратить характер тільки допоміжного засобу й опінію „необхідного лиха"; вона висувається на перший плян нової шкільної праці, в якій безпосереднє навчання стає тільки джерелом спонук до більше творчої праці.

Тиха праця має стати основою, можливо широко розбудованої, шкільної форми. Тут іде не про дрібні зміни, але про зовсім нові трактування роботи, про переоцінку методи.

Генези того явища не треба далеко шукати. Це основні елементи нової школи: свобода, самостійність, шукання, дослід, заінтересування, творчість. Оригінальне й цінне в концепції цього автора те, що він саме ці елементи вводить у працю в сільській школі, і то в такій занедбаній ділянці, як тихе заняття. Він намагається створити методику, стосовану до дійсности сільської школи, за якою покінчилося б з інтелектуалістичною „основою матеріялу", а зросла б активність учня в освітній роботі і в школі.

Таким чином тихе зайняття повинно бути для дітей немов самостійною самоосвітньою працею. Вони повинні поволі навчитися користуватися популярними допоміжними засобами, як правописні словники, атляси, стінні мапи, статистичні таблиці, брошури, часописи і т. ін. (у вищих клясах). У тихому занятті учня впродовж півгодинної праці можна відмітити три фази: учитель обсервує працю учнів, спонукує їх ставити запитання, як щось їм неясне, і врешті дозволює їм самостійно підшукати собі тему роботи. Темою цього заняття можуть бути звідомлення, листи, обчислення, складання таблиць (табель, схем). В нижчих клясах пояснюють якесь речення, що його самі склали, читають тихо новий уступ, справляють чи переробляють написані раніше вправи, перевірюють зошити своїх товаришів (у вищих клясах) тощо.

Багато педагогів дораджують не приневолювати дітей, занятих тихою роботою, вести свої роботи, якщо вони цікаво слухають ходу голосної науки. Їм треба дозволити заспокоїти свою цікавість підчас оповідання незвісних їм казок, оглядання образів тощо.

Добре тоді давати дітям таку роботу, що їй не зашкодить роздвоєння дитячої уваги (як каліграфія, рисунки, правопис із взірців, — але не рахунки, памятеві вправи, вільні теми і т. ін.).

Складнішу самостійну роботу можуть учні почати тільки тоді, коли всі вони добре усвідомили собі:

а) тему завдання (що треба робити),
б) мету завдання (для чого це треба робити),
в) спосіб виконання (як треба робити) і
г) час виконання (за який час це треба виконати).

Не треба забувати, що кожна самостійно виконана праця матиме позитивний навчальний осят лише тоді, коли її вчитель уважно перевірить і оцінить. Контроля, головно занедбаних дітей, беззастережно необхідна.

Кожному зрозуміло, що тут треба доброго вчителя, який всеціло опанував би методику й техніку навчання, який при мінімальній витраті часу (на половину коротший час) добився б максимальних осягів у навчально-виховній роботі, в реалізуванні програм двох або більше кляс. Тут учитель повинен виявити значно більше і знання, і вміння, і техніки, як учитель вище зорганізованої школи, що в одному часі працює тільки з одною клясою.

Щоб осягнути мету й бажані успіхи в лучених клясах, треба передовсім раціонально організувати роботу. Тому:

с т и с л и й, д о к л а д н и й п л я н л е к ц і ї — к о н е ч н и й.

Учитель повинен використати різні методичні підходи, як у безпосередній своїй роботі з клясою, так і в самостійній (тихій) роботі учнів. Він повинен глибоко продумати зміст лекції, ознайомитись з матеріялом підручника, поновити й доповнити своє знання читанням фахової і методичної літератури.

А далі: 1) продумати всі подробиці організації лекції (також щодо часу) для кожної групи учнів (кляси),
2) продумати методи роботи,
3) приготовити відповідне наочне приладдя,
4) зібрати матеріял для вправ і самостійних робіт,
5) продумати способи перевірки домашніх завдань та клясових самостійних робіт.

Крім цього він повинен намітити собі учнів, яких треба буде йому запитати на лекції (бувають випадки, що учнів не перевірюється місяцями, а опісля ставиться „випадкові" оцінки). Зокрема треба підкреслити, що точний розподіл часу на шкільному занятті має дуже важливе значення. Треба докладно визначити, який час приділюється на працю вчителя з учнями (голосна наука), а скільки на самостійну (тиху) роботу учнів за певними завданнями. Не треба доводити до того, щоб одного дня в якійсь клясі переважала безпосередня робота вчителя з учнем, а другого дня, навпаки, переважала самостійна робота учнів („тихе заняття"). Необхідний у тому рівномірний розподіл роду робіт.

В лекційному пляні учитель повинен точно зазначити не тільки спосіб роботи (з учителем чи самостійно), а конкретно тему лекції, конкретні завдання для самостійної роботи і потрібний для них час. Так само в тому пляні зазначуються методи і їх стосування на лекції.

При складанні пляну чергової лекції треба проаналізувати попередню лекцію в одній і другій клясі, щоб пригадати, котрі учні засвоїли матеріял цієї лекції, які були хиби в засвоєнні, хто саме з учнів ще недостатньо засвоїв, кого з учнів слід буде викликати при повторенні і т. ін.

Матеріял лекції добирається окремо для одної кляси, окремо для другої. Після підготови матеріялу складається окремо для кожної кляси плян лекційної роботи, визначується їй етапи та час, потрібний на кожен із цих етапів. Правильний розподіл лекційного часу на безпосередню роботу з учнями і на їх самостійні заняття в умовинах одночасної роботи з двома клясами — дуже важлива і складна справа.

Отак остаточне оформлення пляну лекції із сполученими клясами, це останній етап у приготуванні вчителя, не перший. як це часто буває у малодосвідчених і недосвідчених учителів.

Добре сплянований й відповідно оформлений лекційний плян — це одна з основних передумов, щоб успішно провести саме заняття одночасно з двома сполученими клясами.

Розвинутий лекційний щоденний плян найкраще записувати в окремому спеціяльному зшитку, відводячи ліві сторінки його для запису пляну молодшої кляси, а праві сторінки для старшої. Добре теж оставити доволі широке поле, щоб на ньому записувати свої спостереження про хід роботи й реалізацію пляну, евентуальні невдачі й коректури. Це добре для пізнішого використання. Так закріплюється свій досвід.

Плян складається окремо для кожного предмету науки й записується в порядку за поділом годин.

У цьому пляні для кожної кляси треба зазначити дату, день тижня, число і тему лекції. Там повинні теж бути подані основні етапи лекції:

1) перевірка домашнього завдання,
2) подача нового матеріялу,
3) закріплення опрацьованого матеріялу,
4) завдання додому.

Зразок такого пляну й вияснення його подробиць подамо в найближчому числі нашого журналу.

Інж. Василь Дмитренко

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ ШКОЛИ

Українські вчителі — це здебільша діти села і звичайно працюють по селах серед хліборобського населення. Вони ж наочні свідки та співучасники злиденного сільського життя. Поборюючи відсталі способи господарювання, вчительство допомагало „Сільському Господареві" ширити сільсько-господарську культуру на селі, а зразковим веденням свого чи шкільного господарства давало приклад, як господарювати, і брало живу участь у господарсько-освітній праці.

Тому й зайве розводитися тут широко про потребу чи користі сільсько-господарської освіти. Питання хліборобського вишколу сільської молоді було завжди актуальне, а наші дні ставлять ще вищі вимоги до нашої молоді, особливо ж до працівників і керівників сільсько-господарських варстатів. Коли широкі маси селянської молоді не вивчать новітньої господарки та коли не вишколиться сільсько-господарських фахівців до керування працею, годі й подумати про покращання господарського стану нашого селянства й цілого народу. Осягнення цього життєвого завдання без сільсько-господарського шкільництва не можливе. Польська влада на господарське шкільництво взагалі звертала мало уваги, а вже найменше турбувалася долею українського селянина.

За польської влади були лише 2 приватні українські сільсько-господарські школи в Милованні і в Шибалині та (в останніх роках) один ліцей в Черниці.

Доцінюючи вагу хліборобської науки, німецька шкільна влада розпорядженням з 12. 8. 1940 р. рішила урухомити різні сільсько-господарські школи з українською мовою навчання. Згідно з цим розпорядженням мають бути поширені такі типи сільсько-господарських шкіл:

А. Обовязкові:

1) Прилюдні званево-обовязкові сг. школи для хлопців і дівчат у віці від 14 до 18 років життя, що покінчили народні школи. Ці школи мусять покрити густою мережею цілий край. Вони про-

довжують навчання народної школи. Наука відбувається раз на тиждень впродовж 6 годин і триває 2 роки. Хлопці і дівчата вчаться в окремих клясах: хлопці — сільського господарства, а дівчата — домашнього.

2) Прилюдні городничо-садівничі школи є обовязкові в місцевостях, що спеціяльно займаються вирощуванням городовини. Наука відбувається теж раз на тиждень, але триває 3 роки.

Сільсько-господарські званево-обовязкові школи мають за завдання познайомити молодь з метою і значенням сільського господарства, дати підстави до практичної праці або ж і до дальшого поглиблення хліборобського знання, навчити використовувати його та доповняти.

Школи творяться в районах для кількох сіл, так що вони мають вкрити наші землі густою мережею. Плянується зорганізувати в Г. Г. до 400 таких шкіл.

Тому що потрібно багато вчительських сил, влада покликала до цих шкіл крім фахово вишколених учителів також учителів і вчительок народних шкіл, що розуміються на сільському та домашньому господарстві і мають до того замилування. Для народних вчителів, покликаних до праці в званево-обовязкових сг. школах, влаштовано 4 шоститижневі курси, а саме: в Збоїсках к/Львова та в Бережниці — для вчителів, в Станиславові та у Снопкові к/Львова — для вчительок. Курси розпочалися 20.VII. при загальній фреквенції — 185 вчителів + 142 вчительки — разом 327 осіб.

Б. Необовязкові школи сільського господарства та ділянок, зближених до сільського господарства:

I. Однорічні школи:

1) сільсько-господарські школи для хлопців,
2) „ „ для дівчат,
3) школи домашнього господарства,
4) городничо-садівничі школи,
5) молочарські школи,
6) лісові школи.

До цих шкіл приймається молодь від 16 р. життя, що покінчила народну школу, одначе в майбутності вимагатиметься теж скінчення сг. школи (званево-обовязкової).

В цьому році проєктується утворити бодай по дві однорічні школи в кожній окрузі (одна чоловіча, одна жіноча). Закінчення однорічної сг. школи дає право стати завідувачем малого або середнього господарства, чи сільської господарки, вести хатнє господарство малих і середніх сільських хазяйств, або вступити на науку до фахових (вищих) дволітніх сільсько-господарських шкіл.

II. 2-річні сільсько-господарські фахові школи, що відповідали б давнім ліцеям:

Назви цих шкіл аналогічні з однорічними: сільсько-господарські, садівничо-городничі й інші.

До цих шкіл приймається молодь від 18 р. життя, що закінчила 4 кл. гімназії нового типу, або 6 кл. старого типу, чи 8 кл. радянської десятирічки; також тих, що покінчили однорічні школи та склали вступний іспит з матеріялу 4 кл. гімназії.

Такі школи вже чинні:

1) в Черниці — 2-річна сг. школа для хлопців (тут був сг. ліцей за Польщі),
2) в Станиславові — 2-річна господинська школа для дівчат,
а проєктується відкрити в цьому році ще в Слобідці Лісній сг. школу для хлопців, а в Снопкові к. Львова сг. школу для дівчат.

Закінчення вищої сг. школи дає змогу стати волосним чи повітовим агрономом, завідувачем середнього або більшого сільського господарства, а після закінчення педагогічного курсу вчителем (вчителькою) сг. школи.

В. Державні Сільсько-господарські Курси (Інститут) в Дублянах:

Ці курси вже чинні, а наука розпочинається 1. X. ц. р.
Приймається молодь, що має середню освіту.

Митрополит Андрей Шептицький
серед наших найменших.

Курс провідниць дитячих садків
у Скалаті 5. 5. — 1. 6. 1942

Рухові вправи на курсі провідниць дитячих садків у Грубешові, червець 1942

Перша лекція плекання городовини в садку на Личакові у Львові

Рисунки й вільна забава в захисті

Провідниця дитячого садка оповідає казку

Діти львівського захисту при недільному обіді

Діти в захисті миють горнятка

Учительська відпочинкова оселя Українського Центрального Комітету в Криниці

Краєвид із Лемківщини

Запотребування на фахові сили з ділянки сільського господарства дуже велике і з кожним днем зростає. Тому треба спрямовувати сільську молодь до сільсько-господарських шкіл та старатися про їх правильну розбудову.

Докладні інформації про всі сг. школи можна отримати в окружних шкільних радників, а також в УЦК в Кракові чи у Львові та у всіх місцевих УДК (УОК).

УЦК висилає до всіх УДК (УОК) та їх делегатур докладні вияснення щодо організації та програми сг. шкіл.

СПИСОК
сільсько-господарських шкіл з українською мовою навчання в Генеральному Губернаторстві.

А. Прилюдні званево-обовязкові сільсько-господарські школи

1. Краківська область — 19 шкіл.
Сяніцька округа — 10 шкіл у таких місцевинах: Одрехова, заснована 1. 11. 1940; Загочеє 1. 12. 40; Тісна 1. 12. 40; Репедь 1. 5. 41; Долина 3.10. 41; Чертіж 15. 10. 41; Воля Мигова 1. 11. 41; Вислік Великий 3. 12. 41; Тирява Волоська 13. 4. 42; Устрики Долішні 13. 4. 42.
Ярославська округа — 3 школи: Радимно, Дубно, Воля Розвеницька — всі три школи існують від початку шк. року 1941/42.
Перемиська округа — 2 школи: Перемишль, Кривча — від початку 1941/42.
Ясельська округа — 2 школи: Малаcтів, Святкова — 1941/42.
Ново-Торзька округа — 1 школа: Явірки — від 1. 12. 40.
Ново-Сандецька округа — 1 школа: Криниця 1941/42.
2. Люблинська область — 2 школи.
Холмська округа — 2 школи: Став, Шуминка — від березня 1942.
3. Галицька область — 42 школи.
Львівська округа — 14 шкіл: Куликів, Винники, Підберізці, Чижиків, Щирець, Пустомити, Бродки, Жовква, Малехів, Старе Село, Запитів, Комарно, Рудники, Ясниська — всі відкриті в часі від березня до травня 1942.
Дрогобицька округа — 2 школи: Східниця, Літина — від весни 1942.

Раво-Руська округа — 6 шкіл: Рава Руська, Угнів, Любачів, Маґери, Коровиця Голодівська, Олешичі — від весни 1942.
Станиславівська округа — 8 шкіл: Микитинці від 17. 3. 42; Озерце 22. 4. 42; Пасічна 1. 4. 42; Галич 1. 4. 42; Лисець 1. 4. 42; Богородчани 1. 4. 42; Надвірна 1. 4. 42; Солотвина 10. 4 42.
Бережанська округа — 3 школи: Козова, Підгайці, Монастириська — від весни 1942.
Тернопільська округа — 1 школа: Копичинці — від весни 1942.
Стрийська округа — 2 школи: Черниця ,Бережниця — від грудня 1941.
Калуська округа — 6 шкіл: Калуш 16. 2. 42; Новиця 5. 2. 42; Підмихайля 26. 2. 42; Голинь 23. 2. 42; Долина 1. 3. 42; Рожнітів 24. 2. 42.

Разом усіх шкіл 63, до яких зголосилися учні із 320 місцевин, разом коло 22.500 хлопців і дівчат. Крім того підготовлено 136 шкіл, які розпічнуть свою працю у вересні ц. р.

Б. Однорічні сільсько-господарські школи (нижчі)

а) Чоловічі: 1. Милування к. Станиславова (ще за Польщі була); 2. Бережани (ще за Польщі була); 3. Язлівець к. Бучача — від 1. 3. 42; 4. Черниця к. Миколаєва від 1. 2. 42; 5. Сянік 1. 12. 41; 6. Холм від березня 42.

Крім того підготовано школи в Городку к. Львова, Слобідці Лісній к. Коломиї, Жабю к. Коломиї та в Перемишлі, що розпічнуть науку з новим шкільним роком.
б) Жіночі: Калуш 20. 2. 1942.
в) Садівничо-городничі школи: Львів, Заліщики, Кругель Великий к. Перемишля, що розпочали працю з весни 1942.
г) Молочарська школа: Стрий (існувала ще за Польщі).

В. Дворічні сільсько-господарські фахові школи (вищі)

1. Черниця — сільсько-господарська школа для хлопців від 1. 2. 42.
2. Станиславів — школа жіночого домашнього господарства від весни 1942.

Г. Державні курси

Державні Сільсько-господарські Курси (Інститут) в Дублянах (3-річні) — від березня 42.

Денис Коренець

УЧИТЕЛЬ — ДОРАДНИК МОЛОДІ У ВИБОРІ ЗВАННЯ

Скінчився шкільний рік і наближається важна хвилина в житті тієї частини молоді, що має вирішувати, який їй вибрати життєвий шлях. У цьому потребує вона поради і її повинен їй дати передовсім учитель. Він же знає свою молодь із щоденної обсервації, з її осягів у науці, знає її здібності, нахили та вподобання. Учитель, що має серце і зрозуміння для молоді та обсерваційний змисл, а при цьому ще й життєвий досвід, знає часто цю молодь краще, як її батьки, і як вона сама себе, тому може і повинен помогти їй у виборі звання.

Серед молоді є багато таких, що не мають, і в молодому віці навіть не можуть мати виробленого замилування до якоїсь праці, ані не в силі ясно собі уявити, чого вони в дальшому житті собі бажають. Молодь часто розглядає це питання нерозбірчиво, їй подобається зовнішня, менше важна сторінка якогось звання і їй здається, що вона має до нього справжнє замилування і хист. Ще частіше оглядається вона, куди йде більшість товаришів. А надто дівчата. Це щось мов „овечий гін". Давніше всі, хто хотів вчитися, притьмом перлися в гімназію, щоб потім вивчити богословя, юридичні або філософічні дисципліни. Нелегко було когось перемовити у реальну або фахову школу та на вільний практичний фах, техніку, медицину, чи господарські або торговельні науки, так тепер молодь легковажить ті давно шановані дисципліни, а горнеться на медицину або техніку, без уваги на те, чи має до того дані, чи ні. Тому завжди були і є в нас „залізні студенти", які не в силі покінчити розпочатих студій. Ще більш некритично ставиться молодь до фахових шкіл, і хоч нераз зовсім не має охоти до латини, літератури чи історії, намагається за всяку ціну попасти в гімназію і перелізти матуру, а не йде до фахових шкіл, куди більш надавалася б з уваги на свою умовість і нахили.

А все таки вдалося довголітньою пропагандою і життєвими успіхами випускників перебороти упередження до торговельних шкіл. Туди звернулася велика частина нашої молоді. І тут проявляється „овечий гін", бо інші фахові школи і далі не мають надміру кандидатів. Коли нпр. у львівській торговельній школі на всіх відділах є більш 800 учнів(-ниць), то в інших фахових школах, дуже корисних, їх не більше як 100—200.

Оцю безкритичність треба поборювати і дораджувати молоді ті практичні фахи, які найбільше даному кандидатові відповідають з уваги на його фізичні та духові прикмети. Розуміється, прослідити це не легко; треба до справи підходити індивідуально.

Своє слово може і повинен сказати ,,ринок праці'' і тому треба інформуватись у званевих обєднаннях, щоб розмістити молодь рівномірно по різних званнях. А то у нас ті звання і школи, що загалові відомі, притягають кандидатів, а в інших дуже корисних і дохідних званнях позначується недостача кандидатів. Ось так у нас доволі багато добрих шевців, столярів, кравців, а слюсарів, монтерів, електротехніків, хеміків, бляхарів, годинникарів, літографів, декораторів, модисток, стрижіїв, піклувальниць — майже немає.

Найважніше з усього, чи хтось до фаху надається. Це повинна розслідити ,,п с и х о т е х н і ч н а п о р а д н я", яка науковими методами перевірює фізичні й духові прикмети кандидатів різних звань. А то хто не розрізнює красок, той жеж ніяк не може працювати на залізничій службі, хоч би й як прагнув. Переплутає сигнали й катастрофа готова. Залізничник мусить теж бистро орієнтуватися, вмить вирішувати, без чого обійдеться годинникар, який знову мусить вміти працювати сидьма, скупчено й терпеливо. Саме в тому ,,Порадня" прийде з великою допомогою вчителеві, тимбільше, що вона має теж інформації про потреби й вимоги різних звань, а також, які вигляди в майбутньому. Оце саме важне: які можливості заробітку в даному фаху. Щоправда, визначний фахівець у кожному фаху має добрі можливості, та не всі стануть визначними фахівцями. І як комусь у житті не поведеться, а ми залюбки узагальнюємо, то ця невдача відгонюватиме інших від вибору того звання.

Всю цю пропагандивну акцію треба вести доцільно, зорганізовано, у звязку з керівними господарськими чи громадянськими установами. Тому доцільно в кожній більшій школі доручити цю справу одному вчителеві, який в порозумінні з товаришами праці постійно нею займався б. Він повинен до тієї роботи пляново підготовитися на курсі порадництва в ,,Порадні", ознайомитися з літературою предмету та з практичною сторінкою різних звань, щоб бути в курсі справи. Цю роботу проведе тільки ідейний учитель-суспільник індивідуальними і збірними гутірками з учнями і їх батьками. На зібраннях батьків і молоді учителі і представники різних звань зясують молоді в своїх доповідях мету, рід і можливості даної праці, вимоги і вигляди.

Такі сходини треба добре підготовити, вибираючи тільки таких доповідачів, які до цього найкраще підготовані, тобто не тільки добрих фахівців, але таких, які вміють ясно, тепло й інтересно розказувати, які хвилеві або й часові невдачі, як і постійні недомагання свого фаху вияснять до речі та без песимізму.

Тому треба попереду намітити напрямні доповіді, перевірити тези й аргументи, а то невмілий виступ може справу тільки провалити. Цінним доповненням і оживленням доповіді будуть образки з варстатової праці, висвітлені на екрані, або, що ще цінніше, відвідування кращих підприємств в місті й околиці.

Одначе не можна на цьому покінчити. Треба також відбувати індивідуальні розмови з учнями, щоб їх сумніви розвіяти та самому краще зорієнтуватися, чи учня приманює до якогось звання замилування, чи тільки якісь неважні посторонні впливи, або таки „овечий гін", і чи він або вона до даного фаху надаються. Як не завжди, то в сумнівних випадках повинен кандидатів оглянути лікар.

Накінець ще один з найважніших постулятів на адресу фахівців з різних ділянок, особливо фахового шкільництва. Вони повинні широко в газетах спопуляризувати інформації про відомі їм школи, їх організацію, програми і працю. Це при виборі звання необхідне для молоді і її батьків і передовсім для їх дорадників.

Дуже цінні теж інформації про школи, а надто про фахові і про фахову практику поза межами краю. Подати їх можуть ті громадяни, які мали нагоду такі школи та підприємства бачити. Туди треба скеровувати найздібніших учнів, навіть при матеріяльній допомозі громадянства, розуміється тих, що вже покінчили краєві школи або їх швидко покінчать. Не слід зате допомагати молоді, яка хоче тільки „провітритися" за границею та не дає запоруки, що дасть собі раду в чужих школах. Таких просто треба стримувати від виїзду хоч би й на власні кошти, бо це, як досвід вже показав, звичайно зайва витрата гроша й часу.

Іван Герасимович

ПРАЦЯ УЧИТЕЛЯ ПОЗА ШКОЛОЮ

Позашкільна праця — це продовження шкільної праці

Школа — це не ціль сама в собі. Вона тільки підготовляє до майбутнього життя як особистого, так громадянського. Тому праця учителя не може кінчитися у шкільних стінах, але природно мусить продовжуватися і поза школою. Слідом за цим учитель не може зірвати взаємин із своїми вихованцями, хоч би вони вже покінчили школу, але навпаки, повинен оставати з ними в постійному звязку. Учитель повинен цікавитися, що роблять його вихованці, як використовують шкільну освіту в практичному житті і як дбають про свою дальшу самоосвіту, чи і як поглиблюють знання в своєму фаху, чи беруть участь у громадянському, культурному й економічному житті тощо.

Алеж учитель не може бути тільки пасивним обсерватором і ментором, навпаки, він повинен брати живу участь у всіх проявах самоосвітнього, практичного, економічного й громадянського життя, служити досвідом і порадою, бути щирим приятелем, дорадником і духовим керівником.

А у всьому тому найважніше: живий приклад учителя.

Отак учитель не може обмежитися тільки до теоретичних порад та до критики, але повинен власним прикладом впливати на своїх вихованців. У першу чергу повинен самий бути зразковим членом тих установ та організацій, в яких бажав би, щоб його вихованці були членами, та по своїй змозі і в міру потреби переймати в них такі функції, що відповідали б потребам установ та гідності учителя. Ввічливість в поведенні, точність, солідність і послідовність зєднають йому загальну пошану й довіря, і такий учитель стане духовим провідником своєї ргомади й добрим прикладом світитиме для цілої околиці. При тій нагоді необхідно звернути увагу, що вся та духова, освітня, культурна, економічна, громадянська, чи яканебудь інша справді корисна й потрібна позашкільна праця учителя не може й не сміє вестися з обмеженням, а то й із шкодою

суто шкільних занять. Отже: учитель повинен передусім на 100 відсотків без недоліків і занедбань виповнити всі свої шкільні обовязки й аж у вільному часі від шкільних занять може й обовязаний занятися позашкільною працею.

Очевидно, найбільшу увагу повинен учитель звернути на молодь, бо в першу чергу з неї треба виховати добрих громадян держави та актив-пробоєвиків і майбутніх провідників українських установ, організацій і підприємств. Одначе позашкільну працю треба вести так, щоб в організаціях, установах і підприємствах згуртувати по змозі вже тепер в найкоротшому часі всіх українців, підобрати з-поміж них найвідповідніших і найметкіших та підготовити їх до проводу, а опісля стежити, щоб усе як слід функціонувало. Як це все робити — буде предметом цієї праці.

Слідами славної традиції

Праця українського вчителя серед українського народу й для народу не сьогоднішня, вона має давню й славну традицію, має й безліч жертв тих, що впали на тернистому шляху народної праці, або через злобу ворогів українського народу. Ще не було властивих у нинішньому розумінні кваліфікованих учителів, — були тільки т. зв. „дяко-вчителі", що вчили український нарід грамоти „по псалтирі", а вже тоді проти них зверталася злоба всіх тодішніх можновладців, що хотіли вічно держати наш народ в темноті. Ті посіпаки всупереч австрійським законам висилали дяковчителів до війська, де вони мусіли відслуговувати одну, або й дві „капітуляції" (по 12 літ). Та даремне.

Їх наслідники, вже справжні вчителі, що опісля вийшли вже із учительських семинарій, — не зважаючи на своє злиденне матеріяльне забезпечення, з повною посвятою працювали не тільки в школі, але й поза школою. Не було майже ділянки в освітній, культурній, економічній, харитативній чи суспільно-громадянській праці, де б український народний учитель не був ініціятором. Оця їх діяльність зустрічалася звичайно з репресіями, іноді жорстокими аж до звільнення з посад, але ніщо не зупинило їх у повній посвяти праці для народного добра.

Щоб зорганізувати українське вчительство, підпомогти матеріяльно в його важкій непосильній праці, дав я в 1904 році почин до засну-

вання „Взаїмної Помочі Українського Вчительства" і ту ідею поширював в редагованому мною незалежному органі українського вчительства „Промінь" (на Буковині від 1904—1907 р. включно). Щойно в 1905 р. далося цю ідею зреалізувати. „Взаїмна Поміч" згуртувала ввесь актив українського вчительства і стала дуже поважною моральною остоєю і матеріяльно сильною інституцією. Тепер ця праця, до того часу доривочна й неорганізована, набрала характеру зорганізованости. Кожний член „В. П. У. В." мусів виказатися, де, на якій ділянці й як довго працює та з яким вислідом. І показалося, що українські народні вчителі працювали по читальнях, кооперативах, в кружках „Рідної Школи", „Сільського Господаря", жіночих товариствах, по молочарнях, руханкових і взагалі тіловиховних товариствах, в протиалькогольному й протинікотинному Т-ві „Відродження" та брали активну участь і в політичному житті. А коли прийшов час визвольної боротьби за волю українського народу — український учитель ставав у ряди борців із зброєю в руках чи як полководець (Гриць Коссак та інші), чи як звичайний стрілець і тим давав наглядний приклад, як слід для Батьківщини жити і вмірати.

Але й серед тих, мало сказати, невідрадних але просто трагічних обставин, в яких жили й працювали українські школи в 1930 рр., коли закрито навіть „Взаїмну Поміч" і розігнано вчителів, український учитель найшов шлях до народної гущі, щоб продовжувати й поглиблювати почате велике діло. До нього приходили селяни й сільська молодь, він давав їм поради, помагав укладати білянси, керував освітніми й економічними справами; він вів теж акцію плебісциту за українськими школами.

Тому в теперішніх змінених обставинах, коли німецька влада не тільки прихильно ставиться до української школи й позашкільної праці вчителя, але улегшує її та пособляє, повинно українське вчительство безумовно виконати не тільки свій шкільний, але й неменше важний позашкільний обовязок супроти свого рідного народу й держави, йдучи за славною традицією своїх предків, для добра українського народу й дорогої нам Батьківщини та для спільного добра нової Европи.

† ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ

В травні ц. р. зазнала українська учительська спільнота болючої і важкої втрати. Ненадійно помер у Берліні дня 11. травня ц. р. видатний рідношкільний і громадянський діяч, один із основників ВПУВ, педагог і журналіст, директор Іван Герасимович.

Народився він 27. листопада 1876 р. в Галичі. Учительську семинарію скінчив у Станиславові в 1898 р. Від того ж року працював найперш у Галичині, а звільнений польським інспектором з посади за освідомну працю серед українського селянства, переселився на Буковину. В 1904 р. дав почин до заснування „Взаїмної Помочі Українського Вчительства". На Буковині розпочав свою журналістичну працю. В рр. 1904—1907 редагував перший український учительський журнал „Промінь" та був співробітником урядового часопису „Педагогічні Листки". Тут написав „Підручник для управителів шкіл".

З вибухом світової війни, покликаний до армії, працював як пропагандивний старшина одної з кіннотних бригад, — а від 1918 р. при Команді австрійської Східної Армії.

В листопаді 1918 вступив до УГА і обняв обовязки начальника пресової кватири при штабі Армії. В Одесі дістався в большевицький полон. — Лише чудом удалося йому втекти з вязниці й переїхати до Берліна.

В Берліні працював в редакції „Українського Слова" та опублікував дві пропагандивні брошури: „Життя й відносини в Радянській Україні" та „Голод в Україні". Друга книжка появилася також у німецькому перекладі.

В 1922 р. вернувся до Галичини, де працював в організаційному відділі т-ва „Рідна Школа", в редакції журналу „Рідна Школа" та у товаристві „Взаїмна Поміч Українських Вчителів" аж до 1939 р.

В тому часі посвятив цим інституціям стільки праць, що його прізвище на постійно з ними звязане.

Поруч статтей на різні актуальні теми, поміщуваних в журналі „Рідна Школа" та інших часописах, написав дві більші речі „На тривогу" і „Шкільний плебісцит". В обох працях виступав проти тодішнього шкільного режиму.

Одночасно збирав матеріяли й опрацьовував історію українського шкільництва. Дещо із задуманої більшої праці публікував.

З приходом большевиків до Галичини емігрував за Сян та оселився в Кракові. Провідник Українського Центрального Комітету покликав його до праці у Відділі Шкільних Справ, де сл. п. Покійний проявив багато ініціятиви. Підчас еміграції зладив у Кракові методичний підручник „Праця учителя в школі", затверджений шкільною владою для вжитку учителів, та дві рахункові книжки для II та III кляси народної школи. Він також перший почав робити заходи в справі основання теперішнього Учительського Обєднання Праці, які увінчалися успіхом.

По звільненні Галичини від большевиків вернувся до Львова, а опісля працював у редакції „Воля Покуття" в Коломиї та підготовляв друге видання „Праці учителя в школі".

З імям сл. п. Івана Герасимовича звязана тісно історія організації вчителів народних шкіл Галичини та історія боротьби за рідну школу під Польщею в 1920—1939 рр. Відійшов у пору, коли саме його праця в розбудові української школи була незвичайно потрібна. Його ненадійна смерть викликала загальний жаль в українському громадянстві. В. Й. П.

ІЗ РОЗПОРЯДКІВ ШКІЛЬНОЇ ВЛАДИ

Щоб зазнайомити українське вчительство з розпорядками шкільної влади, будемо в журналі реферувати чи передруковувати найважніші з них. Щоправда, Головний Відділ Науки і Навчання в Правлінні Г. Г. видає періодично від січня 1941 воднораз німецькою, польською й українською мовами вісник розпорядків п. з. Wissenschaft und Unterricht, Amtsblatt der Hauptabteilung Wiss. u. Unt. in der Regierung des GG і його повинен кожний учитель запренумерувати через накладця (Zeitungsverlag Krakau-Warschau G. m. b. H., Krakau, Poststr. 1), вплачуючи цілорічну передплату 5.80 зол. на поштове чекове конто 896, Варшава з зазначенням „Amtsblatt Wissenschaft"; одначе наклад, що призначений в першій черзі для органів шкільної влади, видається покищо в обмеженій кількості і не міг би обслужити всього вчительства.

Число Вісника 1—3 (за січень-березень 1942) містить 5 розпорядків, з яких деякі передруковуємо в цілості в їх сутніх частинах, інші коротко реферуємо:

Іспити для екстерністів у польських і українських школах (Zl. Wiss. 1413/42 S—Vp 1000, з 19. II. 1942).

Про допущення до звичайних у давній Польщі іспитів із матеріялу навчання в польських народних школах висказався я в своїм обіжнику з дня 17. 5. 1941 Zl. 3155/42 12 VP 1000 (Amtsbl. стор. 78).

Вимаганий іспитовий матеріял має відповідати вимогам, які тепер ставиться учням і ученицям, що успішно скінчили найвищу клясу народної школи. При тім треба буде звернути особливу увагу на ті предмети навчання, що є важні для званевої науки.

Те саме відноситься до українських народних шкіл.

Згаданий тут обіжник щодо таких іспитів у польських народних школах з дня 17. 5. 41. звучить так:

Ті з-посеред польської молоді, що не скінчили польської народної школи, а від яких вимагається перед складанням челядничого іспиту і при інших нагодах доказу закінчення народної освіти, можуть як досі складати спеціяльний іспит з обсягу матеріялу народної школи.

Вони мають внести до приналежного окружного шкільного радника відповідне подання, зясовуючи докладно причини, чому не ходили до польської народної школи аж до її покінчення.

Окружний шкільний радник встановляє реченець іспиту в році і визначує також школу, в якій мається здавати іспит.

При самім іспиті проводить окружний шкільний радник особисто. Подрібне звідомлення з іспиту складається до актів.

Іспитову належність побирається за польськими ставками і розподіляється поміж членів іспитової комісії. Незаможних можна звільнити від іспитової належности.

При цьому зазначуємо, що потрібні для такого іспиту протоколи та свідоцтва для тих, що іспит здали, видрукувало вже Українське Видавництво, Львів, Угорська 21. і туди слід спрямовувати замовлення.

Збирання лікувальних рослин польськими й українськими народними школами (Zl. Wiss. 2506/42 S 42053, з 12. III. 1942).

Щоб у цьому році ще успішніше оформити участь польських і українських народних шкіл у збиранні лікувальних рослин, як у попереднім році, видано до того при співпраці з Головним Відділом Прохарчування і Сільського Господарства та з Відділом Здоровя в Головнім Відділі Внутрішнього Управління ось такі напрямні:

Перша напрямна говорить про вишкіл „окружних фахівців" на курсах, які вже відбулися. Інші ж напрямні звучать так:

2. Окружним фахівцям треба потім доручити, щоб у своїх округах повчили учительські сили про збирання лікувальних рослин. Але вони моглиб зробити це тільки за попереднім дозволом шкільного радника; в такий самий спосіб моглиб вони також розділювати летючки, які дасть окружна кооператива до розподілу між школами.

3. Учнівський часопис „Стер" у найближчих зшитках подасть до відома вказівки про лікувальні рослини (із образками), які треба збирати. Дотичні сторінки можна вийняти із зшитків і вивісити в школах.

4. Повчити шкільні діти слід на шкільних годинах при науці про рослини.

5. Окружні місця збірок, які для поодиноких шкіл вже існують або щойно мають створитися, Сільсько-господарський Центральний Уряд поіменно подасть до відома окружним кооперативам, які зі свого боку подадуть назви окружних місць збірок до відома окружним шкільним радникам, щоб вони далі переслали їх окремим школам.

6. Щоб збільшити ревність збирачів, треба дати школам відповідну нагороду (за свіжі рослини 10% вартости відданого товару, за висушені 20%). Докладніше про це, як і про заплату за віддані лікувальні рослини, повідомляють окружні кооперативи.

При цій нагоді відмічуємо, що за спонукою Гол. В. Н. і Н проф. Іван Раковський уже написав книжку „Цілющі рослини", згідно з вимогами шкільної влади та найновішими науковими дослідами, яку незабаром видасть Українське Видавництво у Львові. Польський же часопис „Стер", що про нього згадує розпорядок і який одержують усі польські школи, подав вказівки про лікувальні рослини в останніх числах.

Прийняття до (ненімецьких) технічних фахових шкіл (Zl. Wiss. 2148/42 W 344, з 6. III. 1942).

Уневажнюючи всі супротивні розпорядки, постановляється в справі прийняття до (ненімецьких) технічних фахових шкіл Генерального Губернаторства ось що:

1. Приймається тих кандидатів, що зложили вступний іспит у державній або прилюдній технічній фаховій школі.

2. До вступного іспиту в державній або прилюдній технічній фаховій школі допускається того, що має такі передумови: а) скінчену освіту народної школи чи рівновартну загальну освіту, б) скінчений 18-ий рік життя, в) щонайменше дворічну успішну варстатову працю, по змозі успішно покінчений час практики (терміну), чи успішне покінчення ремісничої школи.

3. Вступний іспит обіймає такі предмети: німецька мова, альгебра, геометрія, фізика, хемія і рисунки. Він має відбуватися згідно з напрямними, даними в залучнику „А".

4. Для підготови до вступного іспиту влаштовується підготовні курси. Відвідування курсів є добровільне. Для розбудови й організації підготовних курсів є міродайні напрямні, залучені під „Б".

5. Постанови щодо прийняття до (ненімецьких) технічних фахових шкіл стають правосильні спочатку шкільного року 1942/43. При вступних іспитах на початку шкільного року 1942/43 і 1943/44 може керманич дотичного Відділу Науки і Навчання при Області в окремих випадках на прохання робити вийнятки від поданих під 2 в вимог.

6. Підготовні курси, які ще існують, а не відповідають постановам цього розпорядку, треба покінчити найпізніше до 31. 8. 42.

Далі подано у згаданім розпорядку залучники А і Б. Залучник Б, даючи вказівки щодо підготовних курсів, говорить зокрема про творення додаткових кляс при промислових званево-обовязкових школах в останнім шкільнім році з поширеною наукою, про додаткову науку при ремісничих школах, яку долучується на другім і третім шкільнім році з чотирома годинами тижнево, про вечірні додаткові курси для пригожих кандидатів з покінченою народною

освітою, або рівновартною передосвітою, як також із бодай дворічною варстатною практикою при званево-обовязкових школах, званевих (перед-) школах і фахових школах, та про підготовний курс при фахових школах для відповідних кандидатів із покінченою народною освітою чи рівновартною загальною освітою і бодай 2-річною варстатовою практикою, що не переступили 17. року життя. Він триває пів року; його можна розложити на цілий рік із приблизно 12—15 годинами тижнево, чи вбрати в інші організаційні форми. Там зясовано докладно, які предмети слід навчати в додаткових клясах чи на курсах, та в якім вимірі годин.

Крім наведених розпорядків уміщено в останньому числі Вісника ще розпорядок про спрямовування доросту до відповідних дальших шкіл чи праці за поміччю Управи Вжитку Трудових Сил у Г. Г. та в порозумінні з Урядами Праці, далі розпорядок про свідоцтва в ненімецьких школах Zl. Wiss. 555/42 II з 21. I. 1942, які виставляється тільки при кінці шкільного року, при покінченні школи і при відході учня, та розпорядок про грошеві збірки в ненімецьких школах Zl. Wiss. 1774/42 U з 18. II. 1942, які засадничо можуть відбуватися тільки за дозволом Пана Губернатора.

П. І.

УКРАЇНСЬКЕ УЧИТЕЛЬСЬКЕ ОБЄДНАННЯ ПРАЦІ

Заходами Українського Центрального Комітету Правління Генерального Губернаторства дало дозвіл на станову організацію українського вчительства в Генеральному Губернаторстві під назвою: Українське Учительське Обєднання Праці — (в скороченні У.У.О.П.). Є це свобідне згрупування учителів, щоб успішно провести ті праці, які вимагають спільного зусилля, як: співпраця із шкільною владою, праця над дальшим вишколом, самодопомогова акція. З уваги на змінені політичні умовини й поширення можливостей праці з одного боку, а велетенські недостачі, які відчуває українське шкільництво, з другого боку, завдання, які стоять перед українським учительством у хвилину відродження українського культурного життя, незвичайно важливі. Українське вчительство зрозуміло вагу хвилини та заявило готовість приступити до Українського Учительського Обєднання Праці, яке заступає передвоєнні учительські товариства — „Взаємну Поміч Українського Вчительства" та „Учительську Громаду", хоч і не є товариством в тіснішому значенні слова, а лише вільним згрупуванням до праці учителів усіх родів і типів шкіл та дошкілля.

Досі зорганізовано У. У. О. П. у всіх округах краківської й люблинської областей, в яких є українські школи. Заснування Учительського Обєднання Праці в Галичині, після недавнього розширення „Напрямних У. У. О. П." на ту область, розпочинається.

Найближчі завдання У. У. О. П. — це праця над підвищенням фахового знання вчителів та над підготовою шкільних підручників. Для підготови шкільних підручників зорганізовано при Українському Центральному Комітеті окремі комісії, які вже розпочали працю.

Великі завдання, що стоять перед У. У. О. П., вимагають якнайповнішого згуртування вчителів. До участи запрошуємо всіх учителів. Закликаємо всіх вступати в члени і ставати до праці.

Тут подаємо український переклад „Напрямних У. У. О. П.", остаточно оформлених і розширених на Галичину письмом Головного Відділу Внутрішнього Управління в Правлінні Г. Г. з дня 13. 6. 1942.

Напрямні Українського Учительського Обєднання Праці

Українське Учительське Обєднання Праці це свобідне обєднання для праці і до нього вступають учителі в члени по своїй волі.

Воно має такі завдання:

1) Спонукувати українське вчительство — сповняти свої виховні завдання в дусі повної довіря до Німеччини постави та безоглядної посвяти всіх сил для спільних европейських завдань.
2) Доповненням фахового знання членів підвищити освіту вчительства.
3) У випадку потреби давати допомоги українським вчителям.
4) Допомагати здійснювати розпорядження шкільної влади.
Щоб осягнути свою мету, Українське Учительське Обєднання Праці буде:
а) улаштовувати виклади,
б) приготовляти матеріял для шкільних та вчительських часописів і інших видань та укладати шкільні підручники,
в) засновувати шкільні й учительські бібліотеки та передплачувати педагогічні й станові часописи,
г) старатися за приміщення вчителів і членів їхніх родин в учительських відпочинкових оселях і санаторіях.

Провідник Українського Центрального Комітету іменує для ведення Українського Учительського Обєднання Праці мужа довіря, що у випадку потреби покликує своїх помічників. Для проведення завдань організації в окремих округах назначує муж довіря співпрацівників при Українських Допомогових Комітетах.

Муж довіря чи його співпрацівники скликують учителів на наради в справах реалізації всіх завдань Українського Учительського Обєднання Праці. Муж довіря може скликувати що пів року з'їзди членів Українського Учительського Обєднання Праці в областях, а раз у рік спільну конференцію для цілого Учительського Обєднання Праці в Генеральному Губернаторстві. Одначе, доки тривають теперішні трудноці щодо комунікації, прохарчування і т. ін., скликання піврічних зїздів як і спільної конференції залежить від виразної згоди Головного Відділу Внутрішнього Управління, Справи Населення і Суспільна Опіка. Порядок нарад обласних зїздів і конференції треба щонайменше два тижні передтим подати до потвердження Головному Відділові Внутрішнього Управління, Справи

Населення і Суспільна Опіка, як також Головному Відділові Науки і Навчання. Якщо задумували б на ці конференції, або зїзди запросити представників німецької влади, то краківський муж довіря повинен порозумітися щодо запросин так з Головним Відділом Внутрішнього Управління, Відділ Справ Населення і Суспільної Опіки, як і з Головним Відділом Науки і Навчання ще перед скликанням такої конференції.

Dr. R. Foehl

Переклади писем влади в справі „Напрямних У. У. О. П."

Правління Генерального Губернаторства
Головний Відділ Науки і Навчання
Відділ Виховання і Навчання

Краків, дня 9. серпня 1941.

Акт. ч. 3823/41 14

Справа: Українське Учительське Обєднання Праці.

До
Українського Центрального Комітету
Краків
вул. Зелена 26.

Проханню Українського Центрального Комітету в справі дозволу покликати до життя Учительське Обєднання Праці ідеться назустріч так, що згідно з розпорядженням Головного Відділу Внутрішньої Управи, Відділ Народних Справ і Суспільної Опіки, А. ч. 11/1010-01 с/Н, дозволюється створити свобідне Обєднання Праці, в якім професійна група вчителів починає спільні праці, і яка обєднує спеціялістів та фахово особливо заінтересовані особи.

Напрямні, які Ви виготовили для Обєднання Праці, одобрюється згідно з предложеними змінами (додаток).

З підкресленням звертаю увагу на те, що

1) приналежність українського вчительства до Обєднання Праці є добровільна, і що
2) всяке встрявання в працю шкільної влади — недозволене.

Dr. Ratzer

Правління Генерального Губернаторства
Головний Відділ Внутрішнього Управління
Відділ Справ Населення і Суспільної Опіки

Краків, дня 13. червня 1942.

Акт. ч. IX. 1010-01 с Dr. Fö/Ad

До

Українського Центрального Комітету
К р а к і в
вул. Зелена 26.

В справі: Учительського Обєднання Праці.

З діянням від сьогодні стають важні Напрямні Українського Учительського Обєднання Праці при Українському Центральному Комітеті також для території области Галичини. Відповідно до того змінено Напрямні у двох точках і їх пересилаємо Вам як додаток у новій редакції.

З доручення:
Dr. Foehl

Додаток.

З ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

З незалежних від українського вчительства причин українська педагогічна література в порівнянні з іншомовною — доволі небагата. Склалося на це багато зовнішніх обставин, передовсім політичне поневолення українського народу і його господарська руїна, а далі — цілковита залежність українського шкільництва від кожного досьогочасного чужого, а все ворожого режиму. Тому багато світлих українських педагогів або зовсім не мали змоги розвинути своєї творчости, або були приневолені віддати свої сили чужим. Нечисленні українські педагоги, що наперекір усім недогідним умовам праці посвятились виключно педагогічним потребам рідного народу, натрапляли на непоборні перепони, які ставила чужа цензура. З уваги на такий збіг обставин українське вчительство Галичини було майже цілковито позбавлене рідної педагогічної літератури — писаних українською мовою радянських „педагогічних" видань не можна вчислити до української педагогічної літератури з уваги на їх комуністичне і протиукраїнське наставлненя Дозволені польською владою українські педагогічні журнали „Рідна Школа", „Учительське Слово", „Українська Школа" — не заспокоювали всіх потреб українського вчительства.

При змінених політичних обставинах і при всебічному розвитку українського шкільництва під сучасну пору за німецької влади голод на рідну педагогічну літературу дається відчувати більше, як колинебудь у довоєнних часах.

Бажаючи хоч у малій частині зарадити недомаганням, Педагогічна Комісія Українського Учительського Обєднання Праці при Українському Центральному Комітеті почала працю над найконечнішими педагогічними посібниками. Ця підготовна праця потриває довший час. А покищо хочемо звернути увагу нашого вчительства на пребагату німецьку педагогічну літературу, в якій українські педагоги матимуть змогу найти джерельний матеріял до всіх педагогічних проблем.

На сторінках „Української Школи" будемо звертати увагу, поруч українських, на німецькі підставові педагогічні посібники і на педагогічну літературу.

А. НАРОДНІ ШКОЛИ

Іван Герасимович: **Праця учителя в школі.** Краків 1940. Накладом Українського Видавництва.

Це наразі одинокий дозволений шкільною владою методичний підручник для народних шкіл. Книжечка, назагал добра, є необхідним посібником головно для початкуючих учителів. Автор опрацьовував друге видання цього необхідного посібника, одначе передчасна смерть не дала йому закінчити праці.

Kurt Higelke: **Neubau der Volksschularbeit.** Plan, Stoff und Gestaltung nach den neuen Richtlinien. Dritte durchgesehene und erweiterte Auflage. Julius Klinkhardt, Verlagsbuchhandlung in Leipzig 1942. 368 стор. та 8 ілюстрацій.

На цей основний твір визначного німецького педагога, шкільного радника Курта Гіґельке, що від довшого часу співпрацює як референт для педагогічних справ та народного шкільництва в Головному Відділі Науки і Навчання також при розбудові шкільництва на терені Генерального Губернаторства, бажаємо на цьому місці звернути особливу увагу всього українського вчительства. Це глибоко продумана книжка. Вона зазнайомлює нас всебічно з будовою, ціллю і матеріялом навчання та шляхом реалізації, одним словом з духом і змістом нової німецької національно-соціялістичної народної школи. Завдяки цьому вона може заспокоїти живе зацікавлення, що від довшого часу помітне серед українського вчительства.

Вступна стаття ознайомлює повністю читача з напрямними сучасної німецької народної школи та інформує, як спровсла наростала нинішня побудова народної школи.

Після вступної статті автора та впорядача книжки про суть і завдання німецької народної школи в німецькій державі подає вона програму кожного предмету народної школи, а саме: руханки, німецької мови, науки про батьківщину, історії, землезнання (географії), природи, музики, рисунків та практичних занять, домашнього господарства, рахунків і геометрії, а далі 1) текст напрямних німецького Державного Міністра Науки, Виховання й Народної Освіти з 15. грудня 1939 р., 2) коротку характеристику суттєвих педагогічних та методичних питань, 3) вичерпні вказівки до прак-

тичного навчання, 4) плян розкладу матеріялу на поодинокі роки, 5) короткі, старанно вибрані вказівки щодо літератури предмету, також щодо вжитку фільмів і образків. До кожного розділу доданий список наукової літератури даного предмету чи питання. Цей список незвичайно повчальний; при його допомозі кожний учитель зуміє підшукати собі ті наукові джерела, що його інтересують, і підвищити свою педагогічну освіту.

Досвідні практичні педагоги опрацювали в цій книжці нові напрямні для поодиноких предметів навчання. Вони черпають при цьому з багатства свого довголітнього досвіду та подають тільки те, що дійсно перевірено в житті школи, щоб служити як дороговказ для учителів.

До книжки доданий розклад годин німецьких народних шкіл для хлопців та дівчат. При кінці книжки є стаття про німецьку сільську школу, яка мабуть викличе особливе зацікавлення серед українського вчительства. Подано також найважніші розпорядки найвищої шкільної влади і законні постанови.

Ця книжка дає не тільки теоретичну підбудову народної школи; нею можна буде користуватися також безпосередньо у практичній роботі. Автор обосновує науково мету навчання взагалі та поодиноких предметів зокрема, розглядає основно, як вибирати та як впорядкувати навчальний матеріял, як оформлювати навчання, вичерпно розглядає, що необхідне саме для буденного вжитку, як розкладати матеріял, подає зразки лекцій, методи навчання і зразки тем письмових завдань для вчителів українських народних шкіл, особливо нижчого типу. Ця книжка незвичайно вартісна і просто необхідна.

Тому поручаємо якнайгарячіше всьому українському вчительству простудіювати основно цей глибокий педагогічний твір, що тепер появився вже в третьому поширеному виданні. Гаряче бажаємо, щоб український вчитель пройнявся новочасними провідними думками цієї книжки у своїй практичній фаховій праці.

Омелян Бачинський

Die Deutsche Schule, Zeitschrift für praktische Volksschularbeit, geleitet von Kurt Higelke, Julius Klinkhardt, Verlagsbuchhandlung in Leipzig. Verlag Julius Klinkhardt, Leipzig C 1, Liebigstr. 6. Postcheckkonto Leipzig

56978. Виходить на початку кожного місяця. Передплата: чвертьрічно 2.50 Рм, ціна окремого зшитка 1.— Рм.

Це один з найповажніших німецьких педагогічних часописів, присвячених народним школам, який поручаємо читачам не лише з уваги на його цінний зміст, але й з уваги на особу головного редактора п. Шк. Радника К. Гіґельке.

Побіч статтей на актуальні теми читачі найдуть там багатий огляд нової педагогічної літератури. **I. Т.**

Die Praxis der Landschule, die neuzeitliche pädagogische Monatsschrift für den Landlehrer — Begründer, Karl Haese † 1932. Herausgeber: Martin Spielhagen. Mit den Beilagen: „Die landwirtschaftliche Berufsschule" und „Schule und Heimat". Richard Dahnels Zeitschriften Verlag Goslar am Harz. Чвертьрічна передплата 2.25 Рм.

Це один з найстарших німецьких педагогічних часописів, присвячений сільській школі. З уваги на додаток для сільсько-господарського шкільництва, часопис повинен найтися майже в кожній нашій народній і сільсько-господарській званевій школі. **I. Т.**

Die Deutsche Volksschule, Zeitschrift der Fachschaft 4 des NS-Lehrerbundes. Deutscher Volksverlag München 15. Чвертьрічна передпл. 1.50 Рм.

З уваги на вартісні статті про нові педагогічні проблеми часопис заслуговує, щоб поручити його українському вчительству.

Б. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ЗВАНЕВИХ І ФАХОВИХ ШКІЛ

Промислові школи

J. Haege, **Theoretische Grundlagen der physikalisch-chemischen Messmethoden.** I. Teil: Währmelehre, II. Teil: Elektrochemie — Verlag Dr. Max Gehlen, Berlin — 140 сторін і 69 таблиць Рм. 3.80.

Підручник потрібний в хемічній школі. Її автор це керівник відділу хемотехнічної школи в Людвіґсгафен над Реном. Книжка обговорює вичерпно всі фізикальні і фізикально-хемічні праці в шкільній ляБораторії та наводить багато прикладів вправ і руханкових зав-

дань. Систематичний уклад матеріялу допомагає багато у використанні цієї книжки в щоденній праці.

Frankfurter Methodik des berufskundlichen Unterrichts in der Gewerblichen Berufsschule.
Heft 13a: Arbeits und Aufgabeblätter für das Fachzeichnen der Maschinenbauer, Teil I.
Heft 14a: Fachzeichnen für Maschinenbauer, Teil I.
Ціна комплету 13a, призначеного для учнів (61 рис.) — 24.95 Рм.
„ „ 14a, „ „ вчителя — 11.50 „
Verlag von Julius Beltz, Langensalza — Berlin-Leipzig.

Чергові зшитки знаного в Німеччині методичного видавництва для промислових шкіл приносять цього разу посібний матеріял для навчання рисунків в І. клясі машинобудівельної школи. Перший комплет (13а) призначений для учнів і обіймає 61 рисунків в 7 групах; другий комплет (14а) це методичний посібник для вчителя, що одночасно розвязує завдання, поставлені в І. комплеті.

В загальному цей посібник заслуговує на те, щоб звернути на нього увагу в наших школах.

Voigt-Linek, **Die Fachkunde der Maschinenschlosser,** Halle 1941, 270 сторінок і 600 рисунків — Рм. 3.60.

Kern, Eisen und Metall — 1940, 104 стор. — Рм. 1.45.

Дві книжки — конечно потрібні в бібліотеці металевої ремісничої школи. Їх головна прикмета це легкість, з якою в них поєднується практика з теорією. Перша книжка подає в звязкій і приступній формі все те, про що повинен знати машиновий слюсар. Друга книжка є добрим підручником матеріялознавства.

K. Dittmer, **Werkstoffkunde für das Holzgewerbe,** 1940.
R. Herrose's Verlag. Gräfenhainichen — RM. 2.00.

Звертаємо увагу вчителів матеріялознавства деревних ремісничих шкіл на цей добрий підручник в німецькій мові.

Багато рисунків і прозорий уклад допомагають користуватися книжкою. Книжка обіймає не тільки матеріялознавство, але й ра-

хунки, з якими стрічається в практиці ремісник і робітник деревного промислу.

G r i n d e l - H u t s c h e n r e i t e r: **Lehr- und Experimentierbuch für Elektrotechnik** — 2 Teile 1940. Herrose's Verlag, Gräfenhainichen. RM. 1.20 — 1.20.

Добра практична книжка, потрібна в бібліотеці кожної електротехнічної школи. **Л. Ш.**

D i e k m a n n - H e r t l e i n, **Schulgartenkunde.** Verlag Julius Beltz, Langensalza — Berlin-Leipzig, RM. 6.—.

Кожний учитель народної школи, що інтересується городництвом і веде шкільний город, багато зможе скористати з цієї практичної книжки, яка старається передовсім виказати, що шкільний город може й повинен включитися в народне господарство. Учитель фахової сільсько-господарської чи городничої школи найде в ній багато сугестій для своєї щоденної праці. Практична частина книжки, яка обіймає ґрунтознавство, науку про рослини й штучні добрива (погної), може бути дійсно цінним посібником для кожного городника.

Die Deutsche Berufserziehung, — нім. фах. журнал в трьох виданнях:
Ausgabe A — Gewerbliches Schulwesen
Ausgabe B — Kaufmännisches Schulwesen
Ausgabe C — Landwirtschaftliches Schulwesen
видає Reichsfachschaft der Lehrer an Berufs- und Fachschulen im NS Lehrerbund. Deutscher Volksverlag GmbH, München 15.

Піврічна передплата кожного видання РМ. 4.80.

Живемо в часі, коли щораз буйніше розвивається українське фахове шкільництво в Генеральному Губернаторстві. Цілий край покривається густою сіткою фахових шкіл різного типу й ступеня. Умовини праці молодих учительських кадрів у цих школах не все сприятливі. Молодому вчительству в багатьох випадках недостає потрібного практичного досвіду, а крім того ще й педагогічної практики. Ці прогалини треба якнайскоріше виповнити, щоб поставити молоде українське фахове шкільництво на високому ступені, який відповідав би традиціям української школи. Молоде українське вчительство може й повинно черпати з багатої криниці досвіду й практики німецького фахового шкільництва, яке має за собою багатолітню історію й традиції найкращого й найпрактичнішого фахового шкіль-

ництва світу. Цей досвід німецького фахового шкільництва закріплюється між іншим у фахово-методичних журналах обєднання вчителів званевих і фахових шкіл Німеччини. Журнал має три різні видання: для промислових, торговельних і сільсько-господарських шкіл та поміщує статті на загальні, методичні і спеціяльні теми, які інтересують дану ділянку фахового шкільництва. Ось нпр. стаття Й. Люце: „Роздрібна торгівля в час війни", поміщена в 27/30 числі видання 1941 року подає незвичайно цінні й актуальні завваги, які доцільно використати в навчанні організації й техніки торгівлі. Багато місця призначує журнал рецензіям і оголошенням про новинки книжкового ринку в Німеччині. Багатство і всебічність німецької фахової літератури — загально відомі. Треба тільки відповідної поради, щоб вибрати справді потрібну книжку; цих фахових порад не скупить нам журнал і тим чином допомагає школам і вчителям скомплетувати підручну бібліотеку.

Невисока ціна журналу повинна заохотити школи й учительство замовити цей корисний посібник дл шкільної бібліотеки.

Л. Шанковський

Торговельні школи

F i n d e i s e n - G r o s s m a n n, **Grundriss der Handelswissenschaft.** 24 Auflage, 1940, 304 Seiten, RM 3.50.
F i n d e i s e n - G r o s s m a n n, **Leitfaden der Handelswissenschaft.** 34 Auflage, 1941, 164 Seiten, RM 1.80, — Verl. Dr. M. Gehlen, Berlin-Wilmersdorf.

Оце два німецькі підручники організації й техніки торгівлі, які повинні ввійти в підручну бібліотеку кожного вчителя цього предмету в українських торговельних школах. До хвилини, коли появиться український підручник цього предмету, вчитель, що знає німецьку мову, зможе з них багато користати в своїй щоденній праці. Перший підручник надається до пророблювання в торговельній фаховій школі (Handelsfachschule), також для поширення знання організації й техніки торгівлі в самого вчителя, другий обіймає відомості, потрібні для засвоєння учнями в торговельній школі нижчого ступеня. Підручники відповідають вповні вимогам німецьких плянів і програм для торговельних шкіл, а про їхню річеву й методичну вартість свідчить якнайкраще 24. чи 34. чергове видання цих книжок і загальне поширення по всіх торговельних школах Великонімеччини. Чепурне графічне оформлення, доцільний уклад і річеві по-

казники наприкінці книжки та невисока ціна доповнюють вартість тих книжок, які в переходовий час можуть вповні заступити вчителям українські підручники, яких в нашому молодому торговельному шкільництві тепер ще немає. **Л. Ш.**

„Buchführung leicht gemacht"
1 Teil: Einführung und Übungen, RM. 7,80
2 Teil: Weg zur Praxis, RM. 7,80
Winklers Verlag, Darmstadt.

Кожний учитель бухгальтерії (книговедення), що хоче оживити лекції свого „нудного" предмету й поставити їх на дійсно модерному рівні, повинен купити собі ці дві дешеві ілюстровані книжечки. Вони допоможуть йому зробити предмет свій легким, цікавим, живим і, що найважніше, достосованим до вимог практичного життя. Ми рішуче повинні порвати з типом мертвого бухгальтера-теоретика, якого виховувала польська школа і якнайшвидше перейти на шлях виховування живого бухгальтера-практика, що не стане безрадний перед будь-яким практичним питанням. У цьому вихованні багато допоможуть учителеві своїми сугестіями згадані книжечки.

Л. Ш.

„Die Buchführung der Praxis"
Nr. 1: Eine Woche in einem Einzelhandelbetriebe, RM. 7.—
Nr 2a: Die 1 Monatshälfte in einem Grosshandelbetriebe, RM. 1.00
Nr. 2b: Die 2 Monatshälfte in einem Grosshandelbetriebe, RM. 1.00
C. C. Buchners Verlag Bamberg (Bayern).

Це наскрізь модерні „теми" до ведення науки бухгальтерії (книговедення) в торговельній школі. Теми беруть під увагу звичайні і модерні форми книговедення і відповідно до вимог бухгальтерійної практики проводять поодинокі контування тільки на підставі оригінальних документів.

Наша торговельна школа повинна випрацювати також зразки оригінальних документів, потрібних для практичного ведення науки бухгальтерії і вживати їх у навчанні замість мертвих „тем".

Обговорювана збірка може багато в цьому допомогти.

Л. Ш.

Всі зазначені тут книжки можна замовляти через Deutsche Buchhandlung, Alfred Fritzsche, Krakau, Adolf-Hitler-Platz 23. Postcheckkonto Warschau 706.